

CULTURA CREȘTINĂ

Apare, cu excepția lunilor Iulie și August,
la 10 și 25 n. a fiecărei luni.

Anul VIII.

Iunie 1919.

Nr. 11—12.

SUMARUL:

REDACȚIA: Noul Metropolit al Românilor uniți (Dr. Vasile Suciu).

SENIOR: Bulla „Christifideles graeci” modificată.

IOAN GEORGESCU: Seminarul pe vremea episcopului Vasile Erdélyi și a urmașilor săi.

ȘTEFAN ROȘIAN: Misiunea internă a preoțimii.

GAVRIL BICHIGEAN: „Visul Maicii Domnului”.

ÎNSEMNĂRI: Sinodul arhidiecezan (Senior).

RUBRICĂ PASTORALĂ: Cuminecarea deasă (Dr. Isidor Marcu).

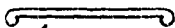
CRONICĂ: Sfântul Părinte și Belgia (ib.). Fără alcool... (am.).
Înapoi, la vremile patriarhale! (ib.). Stat pentru uniformizarea învățământului.

INFORMAȚIUNI SCURTE.

CĂRȚI INTRATE LA REDACȚIE.

TELEFON.

POSTA ADMINISTRAȚIEI.

Bla j.

Tipografia Seminarului teologic gr.-cat. 483—19.

Tipic Bisericesc

de

Dr. Victor Bojor, Aron Papiu și Ștefan Roșianu

O carte de cel mai mare folos pentru oricare preot de legea răsăriteană, prin care se promovează nespus de mult unitatea cultului public dumnezeesc.

Se vinde cu 7 cor. și se poate avea dela librăria seminarială din Blaj.

CULTURA CREȘTINĂ

APARE, CU EXCEPȚIA LUNILOR IULIE ȘI
AUGUST, LA 10 ȘI 25 n. A FIECĂREI LUNI

Abonamente: Pe un an: cor. 30. Pe 1/2 an: cor. 15. În Rom. veche: lei 30 Numărul: 2 coroane	REDACȚIA: Dr. Ioan Sâmpăleanu, Ștefan Roșianu, Dr. Alexandru Ni- colescu și Dr. Ioan Coltor.	Redacția și Admi- nistrația: »Cultura Creștină«. BLAJ.

Noul Metropolit al Românilor uniți — Dr. Vasile Suciū. —

La începutul anului 1918 toiagul arhiepiscopiei și metropoliei gr. cat. române de Alba-Iulia și Făgăraș-a rămas fără stăpân, fără mâna expertă a conducătorului înțelept și a păstorului bun Dr. Victor Mihályi.

În zilele acele de urgie, poate cele mai grele și mai vi-treje în trecutul nostru, Capitlul arhiepiscopesc din Blaj a judecat, că cel mai potrivit bărbat, căruia i-ar putea încredința, în virtutea canoanelor, conducerea arhidiecezei pe timpul sedis-vacanței, este canonicul Dr. Vasile Suciū, care în calitate de vicar capitular a și condus cu bărbăție, cu înțelepciune și cu bine luntrișoara bisericii în mijlocul ultimelor urlete ale furtunii furioase descărcate asupra noastră, ca și în cele mai înălță-zile de bucurie, ce le-am avut în istoria neamului nostru.

Recunoscându-ni-se dreptul avitic de alegere a metropolitului în 1918, părerea generală era, că trecutul, dreptatea și cinstea Blajului cer, ca necondiționat unul dintre bărbății săi să iasă în ternar, la alegere. Bărbatul, în care conveniau cu toții, era tot păr. Dr. Vasile Suciū. evidentându-se acest gând și dorință și la alegerea dela 9 Maiu, 1918, când păr. Suciū a ieșit cel dintâiu din urnă.

Voința majorității electorilor dela 9 Maiu, 1918 a fost onorată de Sfinția Sa Papa Benedict, numind pe păr. vicar Dr. Vasile Suciū arhiepiscop și metropolit. Vestea aceasta frumoasă a sosit la Blaj în 3 Iunie c., după prânz, umplând de

bucurie inimile tuturor, fiindcă în noul Metropolit avem un părinte bun, harnic și cu frica lui Dumnezeu, avem un păstor blând, care știe și voiește să-și nutrească turma, mortificându-se pe sine și avem un medic înțelept, care cu pricepere și cu răbdare știe să facă diagnoza morburilor și să prescrie și doftoriile folositoare. Păr. metropolit Vasile e așa, cum do-rește sf. Pavel: „Fără prihană, ca un ispravnic alui Dumnezeu, nefăcând spre plăcerea sa, nu sumeș, nu iute, nemănios, nebețiv, nesfadnic, nepoftitor de agonisire spurcată, ci iubitor de străini, iubitor de bine, treaz la minte, drept, curat, înfrânat... arătând toată blândeța cătră toți oamenii“ (Tit 1, 7—8; 3, 2), „pildă credincioșilor, cu cuvântul, cu vieața, cu dragostea, cu spiritul, cu credința, cu curăția“ (I. Tim. 4, 12).

Astfel provincia metropolitană, după o văduvie de un an și jumătate, își are mirele său iubit, a cărui deviză mare și — poate — cea mai potrivită unui apostol alui Hristos este: „N'am pe nimeni, tocmai de aceea vreau să-i am pe toți; nu sunt al nimănui, dar vreau să fiu al tuturor“. În chipul acesta s'a exprimat păr. Metropolit repețit, cu toată tăria convingerii și cu hotărîre de mucenic. Și noi credem, că va și rămânea credincios acestei devize, lipsindu-se pe sine pentru binele obștesc și căutându-și bucuriile în cele ce le va face fiilor săt sufletești. În înfăptuirea acestui ideal vedem noi unul dintre cele mai bune soluri pentru desvoltarea, înflorirea și tăria bisericii noastre. Exemplul de muncă și de jertfe a noului Metropolit va fi cerul senin, sub care toate vor prospera.

Deși în urma unirei fericitoare cu frații din vechiul Regat, cu cei din Basarabia și Bucovina, am scăpat de nedreptățile seculare, ce ni le-au făcut stăpâniile străine, totuș situația și îndatoririle noului Metropolit nu sunt mai ușoare ca ale antecesorilor săi glorioși. Nu va avea, ce e drept, să-și consume cea mai însemnată parte a forțelor și a energiei în apărarea, păstrarea și desvoltarea simțului național, cum au făcut toți arhierii români gr. cat., a căror vieață, fapte și lupte neșovăitoare au aruncat lumina asupra tronului arhieresc din Blaj, dar — toate semnele arată — va avea să apere drepturile bisericii române unite nu numai cu prudență și cu iscusință, ci și în mod hotărît și fără considerațiuni și respecte umane. Ca chestiune grea se prezintă și renașterea și consolidarea internă a bisericii noastre prin desvoltarea și întărirea simțului religios-moral în popor prin școala confesională, prin cărți și broșuri,

prin ziare, prin reuniuni pii și prin misiuni sacre populare și deosebit prin vizitațiuni dese canonice. Pentru împlinirea acestei înalte meniri va munci stăruitor Capul bisericii noastre nu numai pentru că e un adânc cunoscător al învățaturii lui Hristos și un fervent și ideal practizător al moralei creștine, ci și pentru că hotărât a promis aceasta în cuvântul rostit la deschiderea sinodului arhidiecezan dela 11 Iunie c., în care vorbire s'a ocupat de toate problemele mari ale bisericii noastre.

Noul metropolit s'a născut în Copăcel (județul Făgăraș) la 13 Ianuarie, 1873, din părinți țărani. Studiile și le-a făcut în comuna natală, în Făgăraș și Blaj, terminându-le la Roma, la renumita școală „Da Propaganda Fide“. Aici a luat doctoratul în filosofie și teologie. În tot locul a fost cel dintâiu. În toamna anului 1898 a fost numit spiritual la Seminarul teologic din Blaj, iar în 1899 profesor de teologia dogmatică. Mai mulți ani a fost prefect de studii în Seminarul teologic, profesor de religione în gimnaziu, apoi rectorul internatului de băieți. A scris patru mari volume de teologie, „Hipnotism și Spiritism“, „Principiile fundamentale ale religiei creștine“, „Principiile morale ale religiei creștine“, „Raportul dintre religie, știință și societate“, și mai multe articole deosebit în „Unirea“, al cărei redactor a fost în un timp. — E membru la toate societățile noastre culturale. — În 1909 a fost ales canonic. La adunarea jubilară a Asociațiunii din 1911 a fost ales viceprezident al acestei societăți. În 1906 și 1910 a stat în cercul electoral al Vințului câte 2 săptămâni, vorbind și luptându-se pentru cauza națională. Păr. Metropolit are partea leului și la înființarea și susținerea Orfelinatului orfanilor din războiu. —

Ori unde a fost pus, arhiereul nostru venerat a muncit cu tot devotamentul, cu temelii, cu bogate cunoștințe, cu răbdare, fără șgomot și cu mari succese. Avem toată nădejdea, că activitatea din noul și vastul câmp de muncă, unde își va alege colaboratorii cu multă grijă, știind bine, că, după darul Domnului, dela aceea alege atârână succesul luptelor, va fi în toate privințele o continuare frumoasă a activității din trecut, în scopul acesta îi cerem și dorim binecuvântările cerului, zicându-i:

Intru mulți și fericiți ani, Stăpâne!

REDACTIA.

Bulla „Christifideles graeci“ modificată. ✕

Episcopia de Hajdudorog în forma cunoscută a fost un monstru al politicei nefaste, profesată pe vremuri de guvernele maghiare cu scopul de a ne nimici, iar nu ca să reverse lumină în suflete, să înalțe moralul public și să promoveze pacea între oameni. S'a înființat în 1912 pe urma nesincerității informatorilor cucernicului Pontifice Piu X spre chinuirea sufletească alor 73,225 credincioși români din 83 parohii și 387 filii, cari au fost duși, unde nu s'au dorit și au primit, de ce s'au îngrozit, de a căror milă au plâns prietinii, iar de năcazul lor au răsdușmanii.

Ori cât s'a lucrat împotriva acestei episcopii din partea arhierilor și mai ales în meetingul memorabil de protestare ținut în Alba-Iulia la 29 Maiu, 1912, unde s'a spus cu toată energia, că tot așa de mult ni-e dragă romanitatea noastră ca și credința Romei, înființarea ei nu s'a putut împiedeca. Ulterior Sfântul Scaun a promis revizuirea Bullei în favorul nostru, dar din cauza războiului voința celui mai mare și dorința noastră fierbinte nu s'au realizat până acum, când bunul Dumnezeu, pe lângă alte bucurii mari, ne-a învrednicit să putem strânge la pieptul nostru pe toți frații de un sânge și de o lege, rupți de noi prin Bulla „Christifideles graeci“, pe care Părintele dela Roma Benedict XV a modificat-o, făcându-ne dreptate istorică, și vărsând în sufletele tuturor, ales în ale celor eliberați, bucurii și mângăieri, cari nu se pot descrie.

Decretul, care ne-a vindecat o rană adâncă și foarte dureroasă, e adresat P. S. Sale părintelui episcop Dr. Demetriu Rađu dela Oradea-mare, care-l publică în frumoasa pastorală dela 12 Iunie c., în calitate de administrator numit cu puteri depline peste parohiile, cari înainte au aparținut episcopiiilor de Orade (42) și de Gherla (4). După informațiunile, ce le avem, păr. vicar Dr. Vasile Suciuc încă va primi un decret de cuprinsul celui ce-l publicăm în următoarele, fiind numit Sf. Sa administrator apostolic peste parohiile din Săcuime retrocedate arhidiecezei noastre.

Nr. 16475. Nos Theodorus e Comitibus Valfrè di Bonzo Sacrae theologiae et Juris doctor Dei et Apostolicae Sedis gratia Archiepiscopus Trapezuntinus cum potestate Legati a latere Nuntius Ordinarius.

Cunctis ubique pateat et notum sit omnibus, ad quos spectat sive in posterum spectare poterit, quod Smus Dominus Noster *Benedictus* divina Providentia *Papa XV*, feliciter regnans, pro eó quo flagrat zelo, ut omnium in orbe credentium necessitatibus consulatur ad fideles illos graecos-catholicos rumeni labii, qui illas incolunt parochias quae per Apostolicam Bullam diei 7 junii 1912 quae incipit „Christifideles graeci ritus catholici“ cuius executio Excellantissimo Patri Domino Archiepiscopo Laodicensi, antecessori nostro, demandata fuerit, quaeque ad rumeni ritus dioeceses partinebant, Suae charitatis curas convertit eorumque statum attendens atque eorum bono spirituali opportunius atque efficacius consulere desiderans, votis Antistitum Rumenorum catholicorum obsecundans, dictas parochias graeco-catholici ritus rumeni labii numero quadraginta sex, quae pe memoratam Bullam neoformatae dioecesi Hajdudoroghensi attributae fuerant, et quarum quadraginta duae e dioecesi rumeha Magnovaradinensi et quattuor ex dioecesi Samosujváriensi dismembratae fuerant, curis ac zelo Illmi Patris Domini Episcopi graeci rumeni ritus Magnovaradiensis committere decrevit tamquam Sedis Apostolicae delegati cum facultatibus ordinariis. Quae cum ita sint, Nos, Auctoritate Apostolica Nobis speciali modo tributa, Patri Domino Demetrio Radu, Episcopo rumeno Magnovaradiensi committimus ut parochias praedictas tamquem Sanctae Sedis delegatus, administret atque pro sua prudentia et charitate gubernet, eidem omnes et singulas facultates, quae a jure canonico ordinariis decernuntur, decernimus etque tribuimus. Mandamus vero ut huic dispositioni Pontificiae ab omnibus ad quos spectat oboedientia praestetur ac omnia in hoc nostro decreto contenta religiose observentur, atque hae nostrae litterae praelaudato Patri Domino Demetrio Radu suffragentur ac si ille authenticas litteras Apostolicas praesentaverit atque ostenderit, contrariis quibuscumque non obstantibus, etiam speciali et individua mentione dignis.

Datum Vieniae, die 10 Maii 1919.

THEODORUS VALFRÈ DI BONZO m. pr.

Archiepiscopus Trapezuntinus, Nuntius Apostolicus.

MICARA m. pr. Auditor.

Pe românește:

Nr. 16475. Noi Teodor Conte de Valfrè di Bonzo, doctor în sfânta teologie și drepturi din îndurarea lui Dumnezeu și a Scaunului Apostolic arhiepiscop de Trapezunt Nunțiu ordinar

cu putere delegat a latere. Tuturor pretutindenea să li-se vădească și cunoscut să le fie tuturor, cărora se cuvine, sau se va cuveni în viitor, că Preasfântul Nostru Domn *Benedict* din Provedința dumnezeiască *Papa al XV-lea*, întru zelul, de care înflăcărat este, ca trebuințele tuturor credincioșilor din lume să fie mulțumite și-a întors grija dragostei sale către credincioși aceia greco-catolici de limba română, cari locuiesc în parohiile, cari în Bula Apostolică din 7 Iunie 1912. „Christifideles graeci ritus catholici“ a cărei executare a fost încredințată Excelentisimului Părinte Arhiepiscopului de Loadicea, înaintașul nostru, sunt pomenite ca ținându-se înainte vreme de diecezele de rit român și privind starea lor și dorind a se îngriji mai bine și mai cu rod de binele lor sufletesc, ascultare dând votului Arhieriei Români, de parohiile acelea de rit greco-catolic române patruzeci și șasă la număr, cari prin pomenita Bullă fuseseră atribuite diecezei nou înființate de Hâjdudorog și dintre cari 42 fuseseră rupte din dieceza română de Oradea-Mare și 4 din dieceza Gherlei, a hotărât să le încredințeze grijei și zelului Părintelui Episcop de rit greco-român de Oradea-Mare, ca delegatul Sfântului Scaun Apostolic cu facultate ordinară. Astfel fiind lucrurile, Noi, în puterea apostolică ce în mod deosebit Ni-s'a dat, pe Părintele Demetriu Radu Episcopul român de Oradea-Mare îl încredințăm, ca parohiile amintite să-le administreze ca delegatul Sfântului Scaun și după înțelepciunea și dragostea sa să le ocârmuiască, dându-i și acordându-i aceluiaș toate facultățile ce dreptul canonic le acordă Ordinariilor. Dispunem totodată, ca acestei dispozițiuni Pontificale toți, pe cari îi privește să-i dea ascultare și toate cele cuprinse în acest decret să le observe și aceste litere numitului Părinte Demetriu Radu să-i servească drept ca și când ar fi prezentat și arătat literile Apostolice autentice. Și aceste le dispunem fără a lua în seamă ori ce dispoziție contrară vrednică chiar și de amintire specială și individuală. Dat în Viena, în ziua a. 10-a luni Maiu, 1919. Teodor Valfrè di Bonzo, Arhiepiscop de Trapezunt, Nunțiu Apostolic. Micara, Auditor.

*

Fie lăudat Dumnezeu pentru zilele, în cari ne-a umilit și pentru anii, în cari am văzut rele. El ne-a umilit și tot El ne-a și înălțat și ne-a înveselit.

SENIOR.

Seminarul pe vremea episcopului Vasile Erdélyi și a urmașilor săi¹⁾.

Murind episcopul Samuil Vulcan în 25 Decembrie 1839 Seminarul și se poate zice, întreagă eparhia a ajuns pe mâinile destoinice ale lui Vasile Erdélyi, numit episcop în 2 August 1842. Nu înzădar a spus Vulcan, încă fiind în viață, o vorbă memorabilă despre el.

Om mic de stat, cum era, fiind numit de paroh — la câteva zile și vine la episcopul Vulcan o deputație, ca toate deputațiile, în cauza nou numitului paroh și începe a-și așterne jalba înaintea lui Vulcan cam în următoarele cuvinte: „Măria Ta, ce-am păcătuit noi, de ne batjocorești cu un preot așa de puțintel?”

Surprins Vulcan răspunde:

„Dacă-i mic... apoi, pe cum îl veți cunoaște, așa va crește!”

Prorocia lui s'a împlinit²⁾.

Puțini muritori pot arăta, în timp așa de scurt și de sbuciumat, atâtea izbânzi strălucite, ca omulețul acesta, născut în Macău, județul Cenad, la 1 August 1794.

Nu intră în gândul nostru, de data aceasta, a urmări întreagă viața aceasta, foarte interesantă și bogată în fapte mari, ci numai întru cât se ține de lucrarea de față³⁾.

La câteva luni după moartea lui Vulcan (11 August 1840), înfățișând directorul canonic Vasile Erdélyi, darea de seamă despre progresul și purtarea Seminaristilor a făcut mai multe propuneri, cari, aflându-se foarte înțelepte, Consistorul le-a primit cu bucurie. Astfel a fost propunerea, ca din fundația Giroldiană de 15.000 fl. să nu se dea șase burse (stipendii) în suma de 900 fl. (o bursă = 150 fl.), ci mai puține, deoarece noilor bursieri trebuie să li-se cumpere mobilierul necesar. Subdirectorului seminațial încă să i-se dea

¹⁾ Fragment din „Istoria Seminarului român din Orade”, lucrare ce va apărea în Memoriile secției istorice a Academiei Române. Vezi și capitolul despre directoratul lui V. Erdélyi Nr. 1—2 al acestei reviste.

²⁾ Vezi Dr. C. Pavel în „Unirea” Blaj 1912 Nr. 37.

³⁾ O scurtă, dar cuprinzătoare privire asupra vieții sale întregi a făcut fostul său secretar Dr. Ioan Vancea, Biografia sinoptică a episcopului gr. cat. român de Orade Vasiliu baron de Erdélyi. Orade 1863.

leafă de 300 fl. din careva fundație și să se creeze un post nou de „prefect de studii” în Seminar. — Conzistorul primește propunerile înțelepte și votează mulțămîntă directorului, care din taxele încassate dela Seminaristii pe plată și din alte economii a izbutit să înjghebe un fond de rezervă. Leafa subdirectorului trebuie alcătuită în proporție dreaptă din toate fundațiile Seminarului, cu atât mai vîrtos, că și el are mare merit la disciplinarea și instrucția Seminaristilor. — S'a mai primit și propunerea, făcută tot de V. Erdélyi, ca Seminaristii, după ce termină studiile umanistice și urmează filosofia, să nu părăsească Seminarul; fiindcă de multe-ori se bolnăvesc și prăpădesc, spre paguba cea mai mare a eparhiei, tocmai când e să ajungă la țintă.

Dacă V. Erdélyi a purtat o grijă atât de deosebită Seminarului și când era numai director, e de sine înțeles, că n'a încetat să se intereseze de institut și după ce a ajuns episcop. Il-interesa, cum era și firesc să-l intereseze, chiar și disciplina internă și bunul nume al Seminaristilor români, de aceea îl vedem, că în ședința consistorială din 3 August 1854 ia următoarele măsuri disciplinare:

Deoarece clericii români nu țineau ordinea prescrisă la dusul și întorsul dela sfînta biserică în Dumineci și sîrbători;

Deoarece nici la orele de cant și de tipic bisericesc nu mergeau și nu se întorceau regulat, ci hoinăriau prin oraș, „ce nu numai în contra disciplinei seminariale, fără și spre a nu puțină smîntă, ma și scandal erau“;

Deoarece apoi nici în privința vesmintelor, mai ales a talarelor (revezenzilor) nu au ținut disciplina seminarială; — s'a hotărît:

pentru încunjurarea acestora în viitor consistorul cere să se fixeze nu numai ziua, ci și ora și minuta, când se începe și când se sfîrșește lecția de cant și de tipic, spre a putea fi mai ușor controlați;

e îndrumat apoi și „canonicul-școlastic“, în calitate de profesor de cant și tipic, să-și țină lecțiile regulat și să facă dare de seamă conștientioasă despre progresul clericilor, căci „precum s'a luat seama foarte puțin s'u învățat până acum din ritul bisericesc“;

să se facă și vesmintele de lipsă pentru clerici, să nu mai fie plîngere nici în această privință.

Ce s'a hotărît s'a și îndeplinit.

Episcopul Vasile Erdélyi avea curajul și energia de-a-și împlini până la iotă toate poruncile și hotărârile sale.

Ba Seminarul a ajuns, prin voința de fier aluț Erdélyi, nu numai institut de creștere, ci și de corecțiune clericală. În 19 Oct. 1854 sub Nr. 1199 scrie directorului Seminarial Dr. Iosif Papp—Szilágyi că pe preotul Demetriu Porumbu din Sacalasaú (Sastelek) îl trimite în Seminar, să-și ispășiască „excesele“ cu ajun strașnic de două ori pe săptămână: Miercuria și Vineria, numai cu pâne și apă, timp de două săptămâni. Va avea să se îndrepte prin exemplul și învățăturile directorului, care la timpul său îi va face raport în cauză.

Dintre urmașii lui Erdélyi trebuie amintit, ca unul care și-a adus aminte de Seminar și în ceasul morții, făcând o fundație de 9648 cor., episcopul Dr. Iosif Papp—Szilágyi, precum se poate vedea aceasta și din consemnarea micilor fundații, de cari dispuee Seminarul, publicată în Anexele lucrării.

În sfârșit, mai pomenim și fundația de veșminte pentru Seminarisți, făcută de milostivul episcop Mihail Pavel¹⁾, care însă în anii din urmă, din pricina scumpetei mari aduse de războiu, n'a mai putut servi menirei sale.

IOAN GEORGESCU.

Misiunea internă a preoțimii.*)

Hristos în mijlocul nostru! Vă salut în chipul, cum se salutau și se mai salută și acum preoții la altarul Domnului în momentul înălțător, când își ofere unul altuia cel mai evident document al iubirii frățești și al păcii sufletești primite dela Domnul, — în momentul, când își dau sărutarea sfântă a păcii.

După un crâncen măcel săvârșit nu de animale sălbatice, ci de oameni și încă în cea mai mare parte de milioanele de creștini, după un potop de sânge a cărui valuri au alungat pe nenumărați prin munți și prin crepăturile aceloră, au ni-

¹⁾ Vezi „Schematismus historicus dioecesis Magno—Varadinensis graeci ritus catholicorum pro anno jubilarum 1900“ p. 116.

*) Referat citit la 13 Maiu a. c. în ședința comitetului congresului preoțimii gr. cat. ținut la Cluj. În congres, din lipsă de timp, nu s'a citit numai propunerile în cadrul unei motivări verbale mai scurte. Autorul,

micit valori incalculabile, cunoscute în totalitatea lor numai de atotștiutorul Dumnezeu; — după furtuna turbată, care a scormonit pământul, a îngrozit marea și a cutrămurat văzduhurile, — datorința părinților, a medicilor și a învățătorilor rămași în viață este, să iese la largul, să curățe drumurile nămolite, să repareze podurile stricate, să ridice vițele doborâte, să lucreze și să samene pământul. Datorința lor este, să îngroape cadavrele, să mângăie, să lege și să nutrească potrivit pe cei cu răni largi și adânci, pe cei bolnavi; apoi să lumineze, să nobiliteze și să întărească în bine pe cei sănătoși.

Sarcina aceasta grea pentru purificarea atmosferei sufletești, pentru restaurarea în Hristos a poporului, în locul întâiu ne revine nouă preoților. La munca aceasta ne chiamă datorința, ne strigă glasul puternic al vremii pe noi, cari ne-am angajat în slujba adevărată, cari am cutezat a primi oficiile de părinți, de medici și de învățători ai poporului și cari și în clipele lungi și grele ale suferinței, ce a coplesit pe toți, în timpul, în care a fost atât de întunecat cerul, atât de mare chaosul și atât de vijelioasă marea, am aflat steaua polară și am salvat din naufragiu pe toți, cari au voit să se refugieze în naia lui Hristos. Și, laudat și binecuvântat să fie Dumnezeu, poporul nostru, retrăgându-se în citadela inexpugnabilă a bisericii, s'a menținut ca prin minune, s'a apărat cu deplin succes chiar și atunci, când nu era nici un partid național, ori socialist, ori țărănesc și când nu era nici advocați, nici medici, nici judecători și nici învățători, ci numai luminițe din ceară curată; numai preoți cucernici. Pentru aureolă sfântă, ce încunjură acum cauza biruitoare a poporului nostru, preoții nu ne laudăm, ci laudăm pe Domnul, cântând: Te Deum... Ne bucurăm cu lacrimi în ochi, cum se bucură părinții de succesele fiilor lor și ne gândim serios la mijloacele corespunzătoare pentru păstrarea și dezvoltarea succeselor obținute, pentru culegerea fructelor binecuvântate de Domnul.

Cred, că acestea au fost motivele principale, pentru cari ne-am întrunit și astăzi. Întrunirea aceasta nu-i o imitare, nu-i adoptarea unei mode, ci un postulat al sentimentelor și al convingerilor noastre, că în mijlocul libertății eluptate nimenea nu-i îndreptățit, să se bucure mai mult ca biserica noastră. Spunem aceasta, onorând partea de muncă, ce s'a dezvoltat și în alte părți, fiindcă la întregirea neamului își are partea fiecare tagmă și clasă socială. Ne-am întrunit în congres nu

ca să murmurăm, fiindcă creștinii cu puterea și adâncimea lor etică și religioasă nu se plâng, nici nu ridică greutăți și piedeci, ci constatând relele între marginile legii morale, caută cu iubire mijloacele pentru sanarea acelor și pentru înaintarea binelui-obștesc, abordând numai chestiuni, cari ne privesc și în forma deamă, ce trebuie să o observăm.

Constătuirea unor frați ținută la Cluj în 9 Aprilie a. c. m'a onorat și pe mine, însărcinându-mă cu studiarea unei probleme strâns legate de ființa bisericii: cu *studiarea misiunii interne a preoșimii noastre*, care teză s'ar putea pune și în felul următor: Indicarea mijloacelor, pe cari va trebui să le utilizeze preoșimea pentru mântuirea sufletelor și pentru clădirea gloriei neamului scăpat dinaintea furilor seculare la umbra bisericii.

Am primit încredințarea răzimat mai mult pe încrederea în ajutorul lui Dumnezeu și pe indulgența Dvoastre, fraților, cari sunteți în drept și chiețați nu numai a aprofunda și a judeca cele ce se vor expune fără aparat modern de știință, ci a le și completa, ca astfel și problema aceasta să aibă darul de a se așeza, ca o piatră prețioasă, lângă celelalte puse la ordinea zilei și împreună să formeze mozaicul frumos al discușiunilor și hotărârilor congresului, spre care se îndreaptă astăzi privirile Românilor, ales ale fiilor bisericii noastre.

*

Misiunea noastră a preoșilor este și astăzi și va fi totdeauna ceea ce se cuprinde în ordinul perpetuu și peremptoriu al Domnului Isus: „Mergând, învățați toate neamurile, botezându-i pe ei în numele Tatălui și al Fiului și al Spiritului Sfânt, învățându-i, să păzească toate câte am poruncit vouă“ (Mat. 28, 19—20), ordin, pe care l-a dat Mântuitorul, după ce mai întâiu însuș l-a împlinit, că zice sf. Matei (9, 35—36): „Și umbla Isus prin toate cetățile și orașele, învățând în adunările lor și propovăduind evanghelia împărăției și vindecând toată boala și toată neputința în norod. Iar văzând El noroadele. i-s'au făcut milă de ele, că erau năcăjite și risipite ca și oile cele ce n'au păstor“. Aceasta o spune sf. Petru și mai scurt dar foarte cuprinzător: „a umblat, bine făcând“ (Fapt. Ap. 10, 38) făcând bine tuturor, fără deosebire de rang, de situație materială, de cultură și de gen, căutând pe o formă pe orășeni ca și pe săteni, deosebit căutând pe cei săraci.

Misiunea aceasta avem să o împlinim și noi, utilizând în măsura reclamată de împrejurări și cunoscută de tactul pastoral mijloacele, cari în cadre mari ni-le-a indicat și determinat tot Înțelepciunea veșnică, anume blândeța oii, înțelepciunea șerpelui, simplitatea porumbului, încrederea în Dumnezeu, curajul și statornicia în bine: „Iată eu vă trimit pe voi ca oile în mijlocul lupilor. Fiți dar înțelepți ca șerpii și simpli ca porumbii... Celce va răbda până în sfârșit, acela se va mântui“.

Apostolatul sfânt e războiu, e războiul binelui împotriva răului, al luminii împotriva întunecului, al credinții împotriva necredinții, războiu, care reclamă cunoștințe temeinice teologice și sociale, cum și un suflet de erou, care rămâne mare și în bine și în mijlocul nenorocirilor.

Cunoștințele trebuincioase se obțin prin studiu neîntreput și prin experiență. Preoții în împlinirea misiunii sale nu-i iertat să lucreze pe dibuite, să improviseze, fiindcă aici nu se tratează de aranjarea unei cini, ori a unei petreceri de casă, ori de ținerea unui toast, ci de lucruri, cari repercutază lumină și în viitorul depărtat, se tratează asupra unui teren de muncă, unde erorile au cele mai tragice urmări, nefERICIND nu numai trupul ci și sufletul indivizilor și al generațiilor întregi. La această datorință de a ne pregăti pentru împlinirea misiunii preoțești ne face atenți Domnul, când zice: „Care împărat, mergând împotriva altui împărat, să se lovească cu el la războiu, au nu șezând întâiu, se sfătuiește, de va putea cu zece mii să se întimpine cu celce vine asupra lui cu douăzeci de mii.“ (Luca 14, 31).

Așadar fiecare preot, cât stă în fruntea unei oștiri, întrucât este apostolul lui Hristos, trebuie să-și armonizeze puterile cu voința, să judece temeinic, că oare potrivite sunt mijloacele, cu cari voiește să atingă o țintă. Altfel, dacă nu-i echilibru între putere și voință, între realitate și ideal, și cele mai frumoase hotărâri, decisiunile cele mai firme rămân literă moartă, topindu-se de grabă aripile oricărui avânt.

Rar sinod protopopesc și diecezan se va fi celebrat fără hotărâri frumoase și bine motivate, dar câte au fost traduse și în viață! Au fost la noi inițiative frumoase și devotamente calde, dar au lipsit succesele mai însemnate, fiindcă acele au rămas izolate. Pentru obținerea succeselor mari nu-i suficient, ca unul să-și istovească puterile aici, iar la o distanță considerabilă altul tot așa de harnic și însuflețit, ci e necesară uni-

tatea de acțiune și de conducere, care să se remarce în fiecare sătuleț, în fiecare protopopiat și în întreagă viața noastră bisericească. Dacă congresul acestă va avea darul, să remedieze și numai o parte bună a acestui rău, ostenețele și jertfele mari împreunate cu ținerea lui vor fi resplătite îmbelșugat.

*

Mijloacele potrivite la împlinirea misiunii interne preoțești sunt multe, sunt cunoscute, sunt recomandate de însuș Mântuitorul. Cu permisiunea Dvoastră, fraților, amintesc următoarele: 1. Perfecțiunea proprie științifică și morală a preotului. 2. Familia bună, creștină a preotului. 3. Catehizarea în școală și în biserică. 4. Îngrijirea amvonului și a scaunului mărturisirii. 5. Activitatea în reuniuni. 6. Controlul din partea superiorului. — Toate acestea să le considerăm mai deaproape:

1. Părerea comună a pedagogilor este, că pilda bună e cel mai de căpetenie mijloc în educație. Conduita educătorului, faptele lui au înfurișă asupra dezvoltării sentimentului estetic, logic, simpatic, moral și religios, determinându-se la activitate obiectul educației (poporul) în direcția indicată de exemplul dat. De aici cerința pedagogică, că învățătorul e dator, să preameargă în realitate cu exemplul bun tot așa ca un părinte adevărat. Deja Plato spune: „Trebuie să căutăm artiști dibaci, în stare să urmeze întocmai natura frumosului, și a plăcutului, pentru ca tinerii crescuți printre lucrările acestora să primească fără încetare impresiuni utile și plăcute, ca așa din copilărie totul să-i aducă pe nesimțite la iubirea și la imitarea frumosului și la stabilirea unei perfecte înțelegeri între acele și între ei“ (la G. Compayré. Curs de pedagogie p. 281), adică între felul de a lucra și între felul de a fi al educatorilor. Postulatul acesta pedagogic l-a enunțat clar atotștiutorul Hristos, zicând apostolilor: „Voi sunteți sarea pământului... Voi sunteți lumina lumii. Așa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, ca văzând faptele voastre cele bune, să mărească pe Tatăl Vostru cel din ceriuri“ (Mat. 5, 13—14, 16). Incontestabil deci, că noi preoții cu viața noastră trebuie să fim ca o carte, în care fiecare poate citi și din care fiecare poate învăța cum să trăiască după principiile și în spiritul Aceluia, ai cărui trimiși, ai cărui ambasadori suntem; trebuie să fim ca o casă de sticlă curată, în care oricine poate privi și se poate edifica, examinând ordinea, curățania și frumuseța vieții noastre. Contrarul e o imposibilitate. Nu poate

cultiva pe alții acela, care nu-i educat în toată puterea cuvântului. Aceasta o înțeleg până și țărani fără multă școală, dar creștini adevărați, când se nisuesc a desvolta talentele fiilor lor: curajul, stăruința și hotărîrea în bine a aceluia, caracterul lor moral: „prețul și demnitatea adevărată a vieții” — mai mult prin pildă bună decât prin învățământ, decât prin supraveghere și prin pedepse. Un părinte țaran, care e bun, evlavios, blând, care se roagă, care cercetează regulat biserica, se mărturisește, se cuminecă, ajută pe săraci, contribuie fără murmur la susținerea instituțiilor publice, care-i harnic și cruțător, care iubește ordinea, pacea, adevărul, care se poartă cuviincios față de toți, un atare părinte e ca o evanghelie frumoasă, care se propovăduiește în tot momentul și se urmează de toți, afară de cei asemenea fiului peririi. Părinții răi însă, chiar și dacă sunt bogăți în sfaturi și învățături bune, sunt ca și cărțile și discursurile înțelepte, cari pot deștepta pe câțiva timp la bine, pot să arate calea cea bună, cum arată stâlpii dela încrucișarea drumurilor, dar nu pot face să înainteze cineva nici un paș. (Cfr. G. Compayré o. c. p. 274).

Natura debilă și stricată a omului se poate repara și întări numai cu ajutorul lui Dumnezeu, și încă numai așa, dacă și noi cooperăm cu Acela. Cel mai puternic îndemn la colaborarea cu harul Domnului ni-l dau oamenii virtuoși. Din motivul acesta, de conducător, în biserică mai ales, numai acela e bun, care poșede, ori se nizește foarte serios să aibă virtuțile recomandate și prescrise în sf. Scriptură, în fiecare manual de teologie pastorală și dorite sincer de fiecare suflet încredințat conducerii lui pastorale. Intreagă conduita lui să trudeze iubirea lui Dumnezeu, să aibă știință, să fie nepătat, ori să se facă nepătat, să fie binevoitorul săracilor, accesibil pentru toți, să nu fie dârz, răsbunător, vanitos, lingușitor, să fie serios, statornic în bine și înaintea lui nimic să nu fie mai sublim ca onoarea și mărirea lui Dumnezeu (cfr. sf. Vas. Marele, De rem. et abdic). Numai astfel de povățuitor va putea zice cu sf. Pavel: „Fiți următori mie, fraților, și vă uitați la ceice așa umblă pe cât aveți pe noi pildă... Și cele ce ați învățat și ați auzit și ați văzut întru mine, acestea să le faceți și Dumnezeu păcii va fi cu voi” (Filip 3, 7. — 4, 9).

Ca preotul să fie un așa conducător, trebuie să-și iubească chemarea din suflet, și chiar și în mijlocul celor mai mari greutăți și desconsiderări să o socotească ca cel mai

fnalt scop al vieții sale, pe care n'o schimbă pentru nimic, cum mama adevărată nu-și schimbă pruncul srămțos și slăbit pentru unul luxos îmbrăcat și bine hrănit. Iubirea misiunii face pe preot să aibă o voință serioasă, hotărîită, statornică și activă, voință de a adauge zilnic câte un combustibil pe focul Inimei sale, iar nu o veleitate. O astfel de voință, fără de care nimenea nu s'a făcut artist și nimenea n'a devenit învățat, face pe preoți buni, fiind aceea simburile sănătos, din care se desvoaltă arborele sfințeniei, mijlocul cel mai însemnat în câmpul larg al activității preotești. Cu sfințenia vieții preotești nu sunt compactibile: lenea, trândăvia, lăcomia, trivialitatea, necumpătul, dușmăniile, pofta după măririi, bagatelizarea lucrurilor bune și sfinte, clevețele ș. a. Un preot curat la suflet pururea e în muncă, împlinindu-și datorințele cu zel și cu plăcere chiar și când n'are răsplată meritată și când nu vede roadele ostenelelor sale. În tot cazul aceasta e o problemă foarte grea. E greu, ca în întreagă vieța ta să fi băgător de seamă la fiecare faptă, ce o săvârșești, la fiecare vorbă, ce o spui, ca nu cumva să te faci sminteală cuiva. E greu să fii pururea gata a învăța cu satisfacțiune, cu plăcere și cu pricepere, să fii totdeauna și în tot locul îndrumătorul cu minte al poporului și slugitorul credincios al lui Dumnezeu, cugetându-te mai mult la datorințele statului tău, decât la drepturile tale, cari de multe ori sunt știrbite, ori chiar nebagate în seamă. Greu este, ca în orice împrejurări să nutrești convingerea, că nimic nu-i iertat, să-ți nimicească hotărîrea de a trăi, și a muri în mijlocul poporului, servind tuturor fără să te deosești și fără a-ți pierde virtuțile, cari storc încrederea și stima celor de bună credință. E greu să primești afabil pe dușmanul tău și să faci bine răufăcătorului tău.

Acestea sunt grele. Oamenilor imposibile chiar, dar nu și harului dămnezeesc. Harul acesta trebuie cerut prin rugăciuni făcute cu neîncredere în noi și cu încredere în Dumnezeu, cu umilință și cu statornicie. Rugăciunea e arma preotului. Pe rugăciune razimă în toate întreprinderile sale. De rugăciune se leagă nădejdea în incolțirea și rodirea semânții, ce o va arunca în sufletul poporului. Un sfânt zice: „Preotul fără rugăciune e ca ostașul fără armă“. De multeori trebuie să omiți instrucțiunea, rugăciunea însă nici odată. Preotul împreună rugăciunii cu meditațiunea asupra adevărurilor eterne și cu lectură bună. În acestea vede mai bine ce-i lipsește și ce pie-

deci îi stau în cale. Apoi se cuminecă des cu trupul Domnului și ca să nu-i fie spre împușinarea hărului ori chiar spre osândă, se și mărturisește des. Fiind preotul numai ambasadorul Domnului Isus, e de tot aproape de mintea lui, ca să înțeleagă, că-i dator, să se sfătuiască cu Domnul său. Din motivul acesta nu numai atunci când îi dictează oficial, ci și altădată cercetează pe Hristos în sf. Euharistie, pentru a-și face reverințele, a-i raporta despre cele împlinite, a-i mulțami, a-i cere iertare și și înviețuni. Că ce sublimă apostolie constituie actele de pietate ale preotului, cari nu se pierd nici pentru el, nici pentru poporul său, o dovedește impresiunea adâncă, ce o lasă în sufletul nostru, rugăciunea rostită chiar și de un țăran în un colț de tren, ori în drum pe lângă vitele sale, ori convingerea poporului, că cutare preot, trecând dealul la un coleg al său, n'a făcut-o, ca să bea, ori să se joace în cărți acolo, ci ca să se mărturisească, ori să-și ia o carte, ori să ceară un sfat bun. Un fir de pai fără preț îți arată cursul apei; o peană fără valoare îți arată direcțiunea vântului, dar vieța preotului! Ca să putem împlini misiunea sfântă preoțească, trebuie să ne nobilităm. Două inimi unite prin legătura sf. a căsătoriei erau în așteptarea unui eveniment îmbucător familiar. Pentru ca rodul dragostei lor curate să fie cât mai bun, și-au procurat mai multe opere pedagogice și pentru igienă, luând și un carnet pentru notarea celor mai bune regule și principii de educație. Au cetit mult și au combinat și mai mult, dar în carnet au notat numai atâta: *Să ne facem mai buni...* Dacă voim, cum voim, ridicarea nivelului religios-moral al poporului nostru la înălțimea cerută de zilele, ce le trăim, trebuie să ne facem și noi mai buni, îndeplinind actele de pietate, luând cât mai des parte la exerciții spirituale, al căror început l-am văzut deja, participând la conferințele preoțești prescrise cu zeci de ani înainte, dar neținute în forma contemplată, — îndemnându-ne unul pe altul, ca să ne închinăm vieța Domnului, cum de atâtea ori zicem: ...pe noi înșine și unul pe altul și toată vieța noastră lui Hristos Dumnezeu să o dăm; — să ne recomandăm unul unul, altuia cărți bune și mai ales să ne coregem unul pe altul, observând, că un frate se blasează, pășește din drumul drept. Indreptarea s'o facem după metoda recomandată de Hristos.

II. Al doilea mijloc de propagandă religioasă e *familia preotului*. După judecata dreaptă a poporului, după dorința și

pretensiunea lui justă, preotul trebuie să fie un centru mic de vitalitate și de energie religios-morală, din care să se desprindă lumina și căldura, iar în jurul lui trebuie să se formeze o atmosferă curată, senină, plină de bucurii inocente în împrejurări favorabile și plină de însuflețire și de curaj în nenorociri. Deși e lege și regulă ceea ce zice sf. Scriptură: „Celce umblă cu cei înțelepți, înțelept va fi, iar celce umblă cu cei fără de minte, se va cunoaște“ (Pilde 13, 4), totuș un preot bun, plin de energie, cu răbdare și cu o blândeță mai pronunțată produce atmosfera aceasta în familia lui — chiar și când are nefericirea să-i fie soția o femeie răsfățată, ori ignorantă, ori arogantă ori lacomă, carea nu înțelege, ori nu poate înțelege ce înseamnă a fi pe viață tovarășa și prietina intelectuală, ce înseamnă a fi soția nedespărțită și devotată a unui bărbat, care trebuie să se facă tuturor toate, ca pe toți să-i câștige lui Hristos, carele trebuie să servească prompt și fără murmur celui mai desconsiderat ca și celui mai de cinste, celui mai mare dușman ca și celui mai bun prieten al lui, ridicând glorios în conflicte de orice natură, steagul interesului general asupra intereselor particulare. (Din o epist. past. a P. Sfințitului dela Lugoj, din 1916).

Cine ar putea enumăra binecuvântările, cari se revarsă peste o comună bisericească din o casă adevărat preoțească, unde toți se primesc cu bucurie, nimenea nu se respinge, nimenea nu se grăiește de rău, toți află mângâiere, învățătură și îndemnuri bune, unde domnește calmitatea, seriositatea, religiositatea, cumpătul, hărnicia, simplitatea, unde toți înțeleg, că trăsătura fundamentală a religiei lui Hristos este mortificațiunea, care o aflăm în peștera din Vetleem, în sf. casă din Nazaret, pe Golgota, în întreagă viața a Aceluia, care n'avea unde să-și plece capul și care ne spune repezit: Celce vrea să vină după mine, să se lapede de sine. Cine ar putea spune măsura, în care se rezolvă chestiunea grea socială în comuna, în care actele de caritate creștină, binefacerea, activitatea de milostivire pleacă din casa preotului și se termină la casele morboșilor lipsiți și ale celor bătuți de soarte. Cu cât va fi mai mare caritatea cu atât mai sigură biruința pe acest teren.

Ascultarea regulată și cu evlavie a sf. liturghii din partea familiarilor preoșilor, inclusive servitorii, mărturisirea și cuminecarea aceloră, ducerea florilor pe altar și oblațiunile făcute și din partea lor în biserică — completează și întăresc predi-

care a preotului mai mult decât cea mai frumoasă oratorie. Are preotul daună materială din urmarea acestui procedeu singur corect? La aparență da. În realitate are câștiguri, evitând enorme daune morale și materiale, poate chiar dezastre. (Vorbind cu un fabricant de spirt îmi spuneă, că în zilele prime ale revoluției recente a aruncat tot spirtul, ce l-a avut, ca nu cumva, mergând oamenii la el și îmbătându-se, să-i nimicească tot avutul!) Observarea legii postului în familiile preoțești, ori neobservarea aceleia pentru dispensă obținută, va fi o convingătoare predică și o pildă, ce se va urma în comună. Rugăciunile, ori lectura din sf. Scriptură făcută în Dumineci și sărbători, seara, în familia preotului, în comun cu servitorii proprii, au o influință educativă asupra comunei întregi mai puternică decât cele mai alese și mai insistente învățături și îndemnuri, fiindcă-i mai mult a trăi frumos, decât a grăi frumos. Tot așa vor promova întărirea credinței cum și lățirea moravurilor bune în popor și spusele servitorilor, că în familia preotului nu se înjură, nu se vorbește indecent, nu sunt certe.

O familie preoțească, în care se aud înjurături, blăsteme, vorbe necuviincioase, în care sunt certe, fapte josnice, în care moravurile nu sunt mai ridicate ca ale laicilor, în care nu se deprind acte de pietate decât foarte rar, e izvor de nenorocire pentru popor. Ce altă consecință ar putea avea bunăoară cazul următor? Moșul ca țăran eră aproape bigot. Mergea regulat la biserică, se închină cu multă evlavie. Vărsă lacrimi, văzând, că fiul lui servește la altariul Domnului ca preot. Fiul moșului, preotul, răcit în zel și puțin în credință, fără seninătatea sufletului, care se poate susține prin meditațiuni și rugăciuni asupra adevărurilor veșnice, cum și prin abnegație și înfrânare trupească, — împlinește toate slujbele numai așa, ca să-și plătească urechea. Activitatea aceasta de mercenar o observă mai întâiu familia lui, care din întreagă viața capului se trezește cu judecata, că acela nu din convingere face, ce biată face, ci fiindcă trebuie să trăiască din ceva. Dacă n'ar-fi așa — își zic căsenii, — altcum s'ar purta, altcum ar lucra și ar vorbi, atunci l-ar vedea zilnic rugându-se și ocupându-se cât de puțin cu cele ce se țin de chemarea lui, i-ar observa sporierea vieții și a credinții și a înțelegerii spirituale. De vreme ce aceasta nu se întâmplă, membrii familiei unui atare preot sunt cei mai neregulați cercetători ai bisericii și, când tocmai merg,

sunt cea mai neastâmpărată, mai superbă și mai pretenzivă asistență. Din o astfel de familie numai neputința materială, ori intelectuală mai face preoți, de regulă tot așa răi ca tatăl lor. Fiii unui astfel de preot, cari îmbrățișează carieri civile, sunt în atâtea cazuri pe față necredincioși, ori cel puțin cu o vieță creștinească înghețată. De aci și faptul, că din o familie, să zicem, de avocat, jude, inginer, ori medic nu se mai rupe nimeni, tiner de seamă, care, preoțindu-se, ar putea lucra foarte rodnic pentru lățirea credinței vii și pentru deșteptarea interesului religios în pătura cultă a societății românești.

III. Renumitul profesor universitar din Franția Ioan Gerzon († 1429), pomenit cu laudă în toate manualele catehetice, spune: „Reparationem morum, si queratur fieri, incipiendam a parvulis“, trebuie început dela semânța, care e speranța secerișului, nădejdea viitorului. Convingerea aceasta se întărește în sufletele noastre în fața golătății și a cruzimelor animalice ale războiului, la care am asistat și care de altcum a fost o furtună purificătoare a atmosferei prea încărcate de lăcomia după ceace poate procura plăceri efemere și comiditate. Peste tot momentuositatea instrucțiunii catehetice e incontestabilă. Nici nu se discută între oamenii, cari se cugetă și la ziua de mâne, ales la veșnicie, ci se afirmă numai. Dacă nu se desvoaltă nici holda, nici pomul în sol necultivat, cum să se desvoalte omul fără o lucrare pozitivă din partea celor în drept și îndatorați! Ce credință și iubire, ce alipire și devotament față de Dumnezeu și biserică, ce jertfe pot aștepta preoții dela bărbații, cu cari în vrâsta copilăriei, a băieției și a juneției n'au convenit, a căror suflet nu l-au studiat și nu l-au educat și a căror încredere nu i-au câștigat-o prin iubire, prin interes viu și prin jertfe? Dela o generație neîntrodusă în elementele credinței și ale moralei și neîmpretinită cu practica religioasă, dela o generație, care a crescut în pravul și nămolul stradelor, nu se pot aștepta decât spini și polomidă: neîudestulire, egoism, sălbătăcie, lene și pradă, decât prav, ori cel puțin nizuința de a face prav tot ce avem. Temeiul religiunii și al moralei trebuie pus deja în inimile fragede ale pruncilor în școală, în biserică și pe stradă: în tot locul unde preotul se poate apropia de ei și-i îndatorat să se apropie în virtutea legii naturale, a legii divine și a atâtor legi pozitive bisericesti (așa la noi: can. 13—14 din 1700, can. 11 din 1732, can. 1 din 1742, can. 7 din 1821, can. 6 din 1833, can. 24 din 1869 și Tit. IX, c. VI din conc. prov. din 1872.)

Instrucțiunea catehetică a pruncilor obligați a cerceta școala de toate zilele e un lucru greu, fiindcă tu, om mare și cu multă carte, trebuie să te pogori la modul de gândire și simțire al acelor, trebuie să elementarizezi cunoștințele tale academice după gura mică, intelectuală, a pruncilor, întrebându-i în învățământ un metod bun pentru ei și obositor pentru tine. Poate acestea sunt motivele, pentru cari unii preoți nu catehizează, ori catehizează numai așa de mântuială, fără de a lua seama, că ridicarea religioso-morală e un echivalent prețios chiar și al celor mai mari sacrificii. Pe lângă toată greutatea, cel devotat misiunii sale, cel conștiu de marea răspundere ce o are, încălzit de dragoste pentru cei mici și înarmat cu răbdare, se va face asemenea lor ca să-i poată instrua și ca să-i aibă și în viitor pentru toate chestiunile bisericesti și școlare. Pentru ajungerea mai sigură la această țintă, preotul stă în continue legături cu părinții pruncilor și în cele mai bune raportri cu învățătorul.

Pentru prunci trebuie să-și arete preotul iubirea, nota cea mai caracteristică a adevăratului apostol, nu numai în ora de cateheză ci în tot locul, unde i-se dă ocazie. În biserică pune pe prunci să cânte, să reciteze Credeul, Tatăl nostru, să citească pericopa din Apostol și să ministreze. Le dă prescură. Din când în când le dă câte o bomboană. Le gratifică iconițe, ori cârticele de rugăciuni din al său, ori din o colectă, ori din cassa vre-unei reuniuni de pietate.

Fiindcă la inima omului vin să se adepă cele mai sublime ca și cele mai josnice sentimente, ușor poate cădea fiecare ales când la aceasta concurge un complex însemnat de cauze, cari pentru tineri sunt mai multe și mai grele. Ca pruncii ieșiți din școală în timpul cel mai critic, adică dela părăsirea băncilor școlii pânăce intră în viață conjugală, să nu cadă, să nu-și piardă pudiciția, să nu ajungă robii patimilor, ai plăcerilor crude și sălbatice, trebuie să aibă însoțitori în preoți, cari și în labirintul încurcat de azi să-i conducă și să le dea orientări clare, privind curentele prin prizma unei concepțiuni puternice creștine, fiindcă „de nu se ține nescine pe sine cu tot deadinsul în frica Domnului, curând se va strica casa lui” (Sir. 27, 4), se prefăce în tină aurul, ce-l are în mână.

Problema aceasta va rezolva-o preotul, catehizând tinerimea adultă în toate Duminicile și sărbătorile după prânz, punându-și în activitate, pentru îndreptarea tinerimii, toate

energiile sufletului său preoțesc. Prin o interesare discretă față de tinerimea adultă, prin condescență, prin iubire și întru răbdare preotul cucerește inima aceloră, cari, ca mâne, vor fi chemați să-i întindă mână de ajutor pentru ridicarea moralului public, pentru întărirea credinței și pentru susținerea și dezvoltarea instituțiilor înființate și ocrotite de biserică.

Inteligența noastră laică, care așteaptă dela preoți să-i dea concursul în toate întreprinderile să se înființeze în câmpul, în care dorește să lucreze pentru binele obștesc, în schimb ea nu ne prea ajută în ogorul public, ce-l cultivăm. Și am ajuns, să ne bucurăm, dacă pozitive nu ne ridică piedeci în drum. De bucuriile unei colaborări a inteligenței laice cu noi preoții nu prea avem parte. Motivul poate fi ori în faptul, că unul ori altul a crescut în o atmosferă nepriincioasă vieții lui religioase, ori în defectuositatea catehizării primite, ori în purtarea noastră blazată și indiferentă în cele religioase, ori în neinteresarea noastră față de ea. Defectul acesta din urmă trebuie să se delătore prin o *literatură bună religioasă și prin conferințele* ținute din când în când în orașe anume pentru pătura cultă a poporului nostru atunci — sperăm — ne vom întâlni cu practice religioase și din partea aceleia, cari practice vor fi și un însemnat mijloc în propaganda religioasă pentru poporul de rând.

O mare datorință, în cele mai multe locuri neimplinită, avem față de *servitorime*. Băieți săraci, de mulțori și fără părinți, ajung pe la orașe și pe la sate ca servitori, dela cari patronii pretind muncă, necugetându-se și la datorința de a arunca și a cultiva în inimile acelor și simburile credinții și al moravurilor bune. Impotriva acestora se ridică multe plângeri și se aud multe tânguiri, că-s leneși, luxoși, pretensivi, neascultători și fără frica Domnului. Sunt și ei de vină; mai mare vină însă o poartă, pare-mi-se, patronii și preoții, cari i-a neglijat. Câți servitori au plecat în lume cu binecuvântarea și cu sfaturile părintești ale preoților, câți au avut fericirea, să asculte câte o predică catehetică în orașele strălune de sufletul și de graiul lor și câți au norocul să servească la patroni, cari le pun valori nu numai în buzunare, ci și în suflete, îndemnându-i să-și facă datorința de creștini! — Catehizarea servitorimii nu presintă o prea mare greutate. La sate se poate face cu tinerimea adultă, iar la orașe separat, întrunindu-i în biserică prin propaganda, ce o pot face ei între ei.

De importanță e și îngrijirea sufletească a *robilor*. În temnițe ajung de regulă oameni certați cu moralitatea, mai rar oameni, cari întâmplător, mai mult fără intențiune au comis vre-o crimă, ori delict. Pe acești nenorociți preotul îi poate afla în temniță totdeauna, îi poate instrua și îndrepta spre scopul ideal al omului. Aduug, că propovăduirea cuvântului lui Dumnezeu și are rezultate, fiind respectivii în împrejurări, cari contribuie la ascultarea cu fruct a învățăturii. În fosta Ungarie preoții au avut numai cei osândiți la muncă silnică. Cei din închisorile de pe lângă judecătoriile de ocol au fost total neglijăți, iar cei din temnițele de pe lângă tribunale au avut rar mângâierea de a învăța ceva dela preoți, fiindcă, pe baza unei statistice, s'a fost fixat numărul predicilor plătite de stat așa că dacă se țineau mai puține, se plăteau numai cele ținute, iar dacă se trecea peste numărul celor fixate, plusul nu se remuneră. Binele sufletesc al celor întemnițați și chiar interesul societății reclamă o mai mare îngrijire a acestor ființe vrednice de compătimire,

IV. Locul cel mai potrivit pentru activitatea misionară a preoțimii e biserica și din biserică: *altarul, amvonul și scaunul de mărturisire*, dacă acestea grăiesc despre celece ne-a învățat Isus, să credem și să facem. Și datori suntem să facem, ca să grăiască, iar de graiit vor grai atunci, când întreagă biserică, fie mică, fie mare, fie avută, ori săracă va străluci în curățenie și mai ales va fi alb altarul, unde se aduce jertfa legii nouă: Trupul și sângele Domnului sub speciile pâinii și vinului, unde tronează Acela, în numele căruia lucrăm, crezând în prezența Lui reală, adevărată și substanțială, fără de care credința un preot cu nimic nu se deosebește de preoții, cari jertfesc idolilor. Credința aceasta ne îndreaptă privirea spre fiecare obiect de pe altar: picșidă, chivot, antimis, feșnice, măsurile, liturghier, evanghelie, potir ș. a. Le examinăm și delăturăm, ori facem să se delătore și cea mai mică murdărie și să dispară orice ruptură. Nu se poate ca cultura și demnitatea unui preot, care reflectează, să tolereze murdărie în locul, unde împlinește cea mai însemnată lucrare, lucrarea care e centrul cultului divin.

Preotul nu se îngrijește numai de frumseța casei Domnului, ci face ca altarul să fie împodobit cu flori, semnul virtuților, cari ne încălzesc vieța. Preotul, când se îngrijește de curățenia altarului, se îngrijește și de cea a sufletului său

știind bine, că între acestea două sunt legături cu mult mai intime și mai multe, de cum s'ar părea. Din motivul acesta un preot la altarul Domnului stă ca un inger fără de a privi în dreapta și stânga, fără de a da ordine, ori a ține discursuri cu crâșnicul, ori a lua o ținută necorăspunzătoare sentimentelor de adorațiune, ce datorim euharisticului Isus. Știm cu toții ce puternică înflurință are asupra fiecăruia ales asupra inimei unui țaran o biserică, nu zic pompoasă, nu luxoasă, ci curată și un preot cucernic și concentrat la altar.

Dacă pe lângă aceasta, amvonul din umilita biserică românească va fi șters de prav și de pe el se va propovădi adevărurile eterne, dovedind preotul, că înțelege deplin doctrina lui Hristos: Celce va face și va învăța, acela se va chema mare întru împărăția lui Dumnezeu, — atunci binecuvântarea Domnului nu va lipsi în viața poporului nostru.

Orice biserică numai până atunci are drept de existență, până ce lățește moralitatea, cultura și adevărul. Aceasta o evidențiază clar revelațiunea divină și toate hotărârile generale și particulare ale bisericii, prin cari se impune preoților de repețite ori și cu aplomb obligamentul strict de a predica cu vreme și fără vreme, de a arăta, că Mântuitorul nostru în realitate e calea, adevărul și viața. Poporul va merge acolo, unde va experia dragoste, unde va vedea lumină și va simți căldură. Acestea două însușiri ale preotului luminează, nobilitează și îndreaptă spre bine poporul. Acestea nu se învață din carte, nu se pot norma prin legi; ele sunt efluxul individualității preotului, care individualitate va fi cu atât mai puternică, cu cât mai mare e conștiința responsabilității și mai conștient de chemarea sa. În posesiunea acestora, preotul nu va lăsa, să treacă nici o ocaziune, ca să nu dea fiilor săi nutremânt bun intelectual, predicând totdeauna scurt și bine.

Al treilea loc, care trebuie îngrijit în chip deosebit, e scaunul mărturisirii. Importanța mare a acestui loc o înțeleg toți, cari știu, că idealul pedagogiei e, să tratezi pe fiecare om după individualitatea lui, ce nu se poate ajunge numai în mărturisirea sacramentală, unde creștinul își desvălește cu sinceritate întreagă ființa sufletului său. Aici se cunoaște sufletul poporului, aspirațiile, nevoile, prejudițiile, ranele și suferințele lui. Făcută odată bine diagnoza, ușor se pot aplica cele mai eficace medicamente, dacă în scaunul mărturisirii stă preotul ca părinte, ca medic și ca învățător cuminte și plin de răb-

dare. Fraților, să facem ca să nu fie Duminecă și sărbătoare, în care să nu se apropie creștini de scaunul mărturisirii, să lucrăm, ca în toate locurile nu numai bătrânii și muribunzii să se mărturisească, ci toți, începând cu anul al șeptelea, să nu fie Duminecă și sărbătoare, în care să rămână zădarnică invitarea: Cu frica lui Dumnezeu, cu credință și cu iubire să vă apropiați.

V. Păstorul nu își așteaptă oile la staul ci merge după ele, le caută și le direcționează spre pășune bună. În timpul de față: cu tren, cu vapoare, cu aeroplane, cu tiparul, cu ziaristica dezvoltată, un preot nu se mai poate mângăia cu părerea de altcum totdeauna greșită: nu mă amestec în politică, în chestii sociale; — sunt preot în biserică. Trebuie să ieșim din cancelarie și din sacristie; să căutăm poporul acolo, unde se află, dându-ne silința a-l convinge prin purtarea, prin jertfele și îndemnurile noastre despre intențiunile noastre curate și despre dorința de a-l vedea fericit. Istoria modernă, mai ales, ne dovedește, că trăinicie au numai organizațiile puternice. Numai acele progresează, impun, dovedind adevărul din povestea cu 7 frați și 7 bețe. De aceea se realizează puterile împrăștiate — în societăți și reuniuni, în cari membrii se ajută împrumutat, se instruiază, se umplu de avânt, apropiindu-se și interesându-se unii de alții cu sinceră dragoste. Aceasta se face mai ales în asocierile, cari au ca țintă câștiguri spirituale și morale și ca atari sunt mijloace foarte însemnate de propagandă religioasă. În biserica noastră s'au pornit curente, subțirele, ce e drept, pentru desmorțirea noastră, pentru ieșirea din formele vechi, în cari am fost încrămpețit, pentru trezirea și întărirea noastră. Așa avem în întreagă provincia metropolitană un număr considerabil de *reuniuni* mariane și avem organizate reuniunile de misiuni sfinte în toate diecezele; chestiunea antialcoolică a fost discutată nu numai în ziare și broșuri ci aproape în toate sinoadele protopopești, că nu s'au înființat și reuniuni antialcoolice, cauza a fost mai mult regimul administrativ și politic din fosta Ungarie; avem societatea preoților adoratori născută în cele mai grele timpuri și pe urmă avem început de scrieri populare cu tendințe pronunțate religioso-morale. Mai adaugem, că nu mai poate lipsi multă vreme tezaurul, care s'a cerut, pentru care s'a ridicat glas și s'a strigat de atâtea ori, ediția poporală a sf. Scripturi. Inceputurile acestea luminoase trebuie continuate și sperez, că

se vor afla destui preoți, cari să le continue și să le și perfecționeze.

Ne mai trebuiesc apoi *biblioteci* populare cu cărți instructive, cari tratează despre biserică, religione, școală, morală, pedagogie, literatură, igienă, drept, economie, industrie și comerț. Și mai avem lipsă de un *colportaj* bine organizat în fiecare sat, ca poporului să i-se cultive interesul pentru tot ce-l poate interesa și să i-se îmbie ocaziunea de a-și procura, pentru o Duminică ori sărbătoare, o cărticică ori un ziar bun, din cari poporul să se întărească în cele ce aude în școală și în biserică.

VI. Ca un mijloc însemnat de activitate misionară, internă e *controlul* muncitorilor de prin satele și de pe la bisericuțele noastre.

Controlul preoților e de mare însemnătate pentru superiorul, care judecă, care împarte beneficii și distincții, pentru ca să-și cunoască oamenii nu numai din scrisori, ci din propria intuiție, din starea viei, a grădinei, ce o cultivă; apoi e de mare însemnătate controlul și pentru luptătorul bun și însuflețit, pentru că își vede aprobată procedura, în acelaș timp e de mare însemnătate și pentru preotul rău, fiindcă îl stimulează să-și facă datoria cel puțin de silă, ceea ce pentru el, subiective, nu-i merit, dar pentru popor e un bine. Aci nu înțeleg controlă arhierescă, făcută în cadre largi și sărbătorești, fiindcă în aceasta nu se pot afla și îndrepta multe lucruri. Nici nu înțeleg vizitația protopopească făcută de regulă în zile comune, din motivul că protopopii fără capelani, cum sunt aproape toți, sunt reținuți în Dumineci și sărbători în parohiile lor, parohii mai mari, la orașe, cu multe funcțiuni și cu ceva venite stolare chiar în acele zile. Muncitorii trimiși în via Domnului, cred eu, trebuie controlați Dumineca și în sărbători, fără pompă și fără sgomot. Numai atunci se poate convinge vizitatorul, cum celebrează preotul, cum predică, cum catehizează, ce duh e în vorbă lui și ce demnitate în purtare, cum este ordinea și curățenia în biserică, cum îi sunt ornatele bisericesti, cum cântă strana, ori poporul întreg, cum cercetează poporul serviciile divine, câți se mărturisesc și se cuminecă. Numai în zilele acestea de muncă spirituală se poate convinge vizitatorul despre activitatea reuniunilor pii, culturale și de binefacere, cari stau sub egida bisericii. Deosebit numai atunci are prilej (bunăoară la însărat) vizitatorul, să verșe lumină și

căldură în sufletele credincioșilor și să le asculte mărturisirile. În Dumineci și sărbători să poate controla și îndrepta lucrul, pentru care preotul e preot, iar în zile comune școala, registrele și lada bisericii. Dacă nu s'ar putea face vizitațiuni arhieresti fără cadre largi, un bărbat prudent, drept, nevenal, care știe, cum și ce să controleze, care nu se va dimitte la joc în cărți și la ospete și care nu-i scump la vorbă, când trebuie să vorbească, încă va realiza, cu ajutorul Domnului atâta bine, cât nu se va putea spune, nici prețui.

Vai de agricultorul, care își trimite secerătorii în holdă și nu-i controlează; tot așa vai de bisericile, în cari nu-i control.

*

În temeiul celor expuse pentru o propagandă religiosomorală cât mai intensivă propun, iar On. congres, să enunțe următoarele:

1. Pentru perfecționarea noastră proprie morală și științifică membrii clerului se ajută împrumutat în scopul ca între ei să se desvoalte spiritul, — apostolatul rugăciunii pe o treaptă cât mai înaltă; să întrebuițeze cu prudență și după metoda arătată de Hristos corecțiunea frățească; să pășască ca membri în reuniunea de misiuni și a societății preoților adoratori; să se țină exerciții spirituale; să se îmbogățească bibliotecele tractuale cu cărți literare și ascetice.

2. Congresul dorește, ca fiecare familie preoțească să se nizuiască foarte serios a fi un centru de cultură în satele noastre și pildă luminoasă de viața practică creștină.

3. Să nu fie parohie, în care să nu se catehizeze atât pruncii de școală peste săptămână, cât și tinerimea adultă în Dumineci și sărbători. Superioritățile bisericesti sunt rugate, să se îngrijească de opere cât mai bune catehetice spre orientare preoțimii și de manuale școlare, corespunzătoare, lucrate în baza unui plan general și special potrivit de învățământ; să publice scrieri pentru tinerimea adultă și să aranjeze cât mai des congrese și conferențe catehetice; să fie rugate, ca să aranjeze conferențe religioase pentru inteligența laică în orașe; apoi să dea atențiune cuvenită educației religiosomorale a servitorimii și să se îngrijească de catehizarea întemnițaților.

4. Literatura omiletică se sprijinește din averea bisericilor. — În toate bisericile să se conducă o condică, în care să se noteze pe scurt despre ce s'a predicat, ori catehizat în fiecare

Duminecă și sârbătoare, câți oameni s'au mărturisit și cuminecat.

5. În fiecare parohie se înființează o reuniune mariană pentru înfrumșetarea sufletelor și a bisericilor, având și scopul de a-se lupta împotriva blasfemiilor.

În fiecare parohie să se înființeze câte o bibliotecă populară și se susține colportaj de cărți și ziare bune.

6. Superioritatea bisericească e rugată, să facă cel mai sever control asupra activității preoților și adevărată investigație nu numai când e vorba de pedepsirea preoților răi și trândavi, ci atunci când se tratează de remunerarea celor buni și activi, fiindcă tot așa descurajază remunerațiunile și distincțiunile nemeritate, ca și pedepsele aplicate celor nevinovați.

Dacă se vor realiza acestea, cu ajutorul Domnului, vom avea prilejul să privim în fiecare preot din satele noastre tabloul depins de poetul Lamartine:

„În fiecare parohie este un om, care este al tuturor, pentru că e părintele sufletesc al tuturor, care este chemat ca martor, ca sfătuitor ori ca reprezentant în toate actele cele mai solemne ale vieții, care ia pe om dela sinul mamei sale și nu-l lasă decât la mormânt, care binecuvintează, ori sfințește leagănul, nunta, patul morții și sicriul, un om pe care copilașii se obișnuiesc a-l iubi, a-l venera și a se teme de el, pe cari cunoscuții îl numesc părinte, la picioarele căruia creștinii merg și depun mărturiile lor cele mai intime, un om, care prin starea sa este mângăetorul tuturor nenorocirilor sufletului, care nefiind de nici o treaptă socială, ține deopotrivă la toate clasele: de clasele de jos prin viața sa săracă și adeseori prin umilința nașterii, de clasele înalte prin educație, știință și înălțarea sentimentelor, cari inspiră și recomandă o religie filantropică; un om în sfârșit care știe toate, care are dreptul de a spune toate și al cărui cuvânt cade de sus asupra inteligențelor și asupra inimilor cu autoritatea unei misiuni dumnezeiești...”

ȘTEFAN ROȘIANU.

„Visul Maicii Domnului“.

„Nu există și nu va exista — poate — zice Hașdeu (Cuvinte din bătrâni) — nici odată carte românească mai populară, deși în fond este tocmai cea mai sărăcăcioasă din toate, cea mai lipsită de interes și de învățământ, fără de un grăunte

de hrană pentru minte sau pentru imaginațiune, ca și Visul Maicei Domnului". Și într'adevăr, nu e colț locuit de picior de român, unde să nu fi străbătut aceasta carte și aproape nu e casă de a țaranului român, unde să nu-și aibă locul la o grindă a casei, sub căpătâiu la cap, în sinul unei femei, sau după cureaua unui bărbat. Impreună cu „Epistolia Domnului Nostru Isus Hristos“ Visul Maicei Domnului este lectura cea mai predilectă a țaranului nostru.

În ce stă farmecul acestei cărți apocrife și care e cauza de se bucură de o așa mare răspândire la poporul nostru? Hașdeu pe vremea sa numără o mulțime de edițiuni din „Vis“ și împreună cu „Epistolia“, spune, că s'ar fi răspândit în nu mai puțin de 300,000 exemplare. Ce să zicem astăzi, când librăriile Ciurcu, Krafft, Todoran și altele se pot lăuda cu mai multe ediții din „Vis“. Dela începutul războiului aproape în fiecare an au scos câte o ediție. De aici rădăcinile puternice și adânci, ce le-a aruncat „Visul“ Maicei Domnului în conștiința Românului.

În ce privește originea acestei cărți, ea e o scornitură, ca și multe altele, a blăstămatei secte eretice a Bogomililor. „Nici o sectă, — zice Hașdeu — nici un eres din veacul de mijloc nu împinsese atât de departe, ca bogomilii, fusiunea în fond și în formă a teoriilor teologice cu credința vulgului“. (Cuvinte din bătrâni M, p. 259). Aproape nu e învățătură de credință a bisericii adevărate, care să nu fi fost alterată sau schimonosită din partea Bogomililor, primind o îmbrăcăminte cu totul bizară și fantastică.

Răzimați pe un principiu dualistic de bine și rău, aderenții sectei Bogomililor, se credeau a fi cei mai adevărați creștini. Respingeau orice supunere, fie bisericească sau civilă, condamnau orice plăcere a trupului și nesocoteau liturghia și sărbătorile. Toate rugăciunile afară de „Tatăl nostru“ le înlocuiau cu de a lor. Dintre toți sfinții mai mult țineau la sfântul apostol Pavel, „de aceea — zice V. Onișiu (Din cele trecute vremi, p. 17) — erezia lor vulgo se numia „legea lui Pavel“ sau legea Pavliciană“.

Acestea învățături bogomilice prinseră ușor rădăcini în popor, dând naștere totodata și la o bogată literatură religioasă și fantastică.

Invită în Bulgaria, secta Bogomililor se adăpostii aici până pe timpul împăratului Alexiu Comnenul (1080—1118). Sub

acest împărat căpeteniile acestei secte sunt arși, o parte a sectei își găsi adăpost pe teritoriul Daciei Traiane, alta luă spre apus, unde se ascunde sub numirea de „Catari“ sau „Curați“ în Italia și „Albigeni“ și „Valdeni“ în Franca (Sbiera, Contribuiri pentru o istorie... a Românilor dela originea lor până la 1504, p. 345).

Bogomilismul la Români dela început prinde rădăcini și în decurs de șase secole (950—1650) lasă și lasă și astăzi urme păgubitoare în viața intelectuală a poporului român. Prin Bogomili, Români primesc o întreagă literatură poporană plină de credințe deșarte. M. Gaster în cartea sa „Literatura populară română“ analizează peste 40 de produse poporane de ale Bogomiliilor.

Din acestea voi analiza în cele următoare „Visul“ Maicei Domnului. Astăzi tot mai mult să cere și se lucră pentru o hrană sufletească curată și nutritoare pentru poporul român. Ies la iveală cărți după cărți. Se redactează foi anume, cu tendința de a se scoate din casa poporului multele cărți pline de otravă și de lucruri fantastice. Cu toate acestea parcă e făcătura „Visurile“ și „Epistoliile“ mai apar și persistă cu îndârjire.

Cel dintâiu, care a studiat mai cu temeiu acest apocrif, a fost Hașdeu în „Cuvinte din bătrâni“, tom. II. El l-a găsit între paginile codicelui lui Popa Grigore din Măhaciu. Ca și carte deosebită „Visul“ îl găsim redactat în două forme: una împreună cu „Legenda Duminecii“ și cu „Călătoria Maicei Domnului la Iad“, iar alta, în care se cuprinde „Visul“ împreună cu diferite rugăciuni, — ambe din veacul XIX. Înainte de acest veac nu s'a găsit nici o ediție intermediară cu veacul XVI. Noi vom avea înainte ediția din urmă, pe care Șăineanu o ține a fi cea mai veche.

Am înainte mai multe ediții din „Vis“ tipărite aproape toate aici în Ardeal, la diferite tipografii, ediții și mai vechi și mai nouă. Am comparat aceste ediții cu cea publicată de Hașdeu și Șăineanu și în privința conținutului am găsit următoarele:

Mai toate edițiile „Visului“ au titlul: „Visul Născătoarei de Dumnezeu“, (o ediție veche din tipografia G. de Closius are titlul: „Cărticică de rugăciuni către Preasfânta Născătoare de Dumnezeu, prea folositoare pentru tot creștinul“). „Visul“ ca atare cuprinde numai vre-o câteva pagini din broșură.

Fiind premeasă de o „precuvântare“, descrierea „Vi-sului“ în edițiile mai vechi se află cătră sfârșitul cărțicelei, în cele nouă îndată după precuvântare. În precuvântare însă spune, la început, că aceasta „rugăciune s'a aflat la sfântul Mormânt al Preasfintei Născătoare de Dumnezeu“, iar ediția Ciurcu adaugă „care tălmăcindu-se din grecește, s'a tipărit în românește mai de multeori „spre întărirea în credință, mângăierea întru supărări și alinarea întru durerea noastră a Creștinilor“ (ed. Todoran) și spre ajutorul robilor săi, (ed. Anca). De aici se trece la însemnătatea acestei „rugăciuni“ — folosul, darul ei, pentru care o va ceti pentru sine și pentru alții sau o va purta la șine. Bindecuvântarea și folosul acestei rugăciuni e mare, căci care „o va ceti în credință“ (ed. Ciurcu) odată pe zi și „o va purta asupra sa“, (la inima sa, ed. Todoran), cu puterea lui Dumnezeu cel în trei fețe proslăvit și cu ajutorul Preasfintei de Dumnezeu Născătoare“ (ed. Ciurcu) nu se va teme de vre-o moarte rea, nici de înecare în râuri sau în mare, nici de „lovire de trăznet ori de gută, nici de ardere în foc, nici de ucidere prin vrășmașul său“ (ed. Todoran), „nici omorît de inimicul său strigând: Numele Tatălui, Fiului și al sfântului Duh și a Preasfintei Născătoare de Dumnezeu“ (ed. Closius). Cine se supără pe nedreptul de cătră deaproapele său, cetind cu cucernicie această rugăciune își va câștiga dreptul său. Femeia ce nu poate naște pruncul de o va ceti aceasta rugăciune în toate zilele (Ciurcu), sau i-se va ceti (ed. Closius și Zeidner din Brașov) va naște cu ușurință (ed. Ciurcu și Todoran) sau „întru acel ceas va cădea pruncul dintr'ânsa“ (ed. Closius și Zeidner). „Cetindu-o la vre-un bolnav slab, întru acel ceas se va însănătoșa“ (ed. Zeidner, Anca), „sau se va ușură de boala sa și de va avea păcate i-se vor iertă lui“ (ed. Ciureu). În urmă are „darul“, că cine o va ceti și purta la inimă cu credință și pietate în toată vieța sa, cu trei zile înainte de moarte, va vedea în somn pe Preasfânta Vergură Maria.

După cum reiese „darurile“ acestei cărțicele sunt foarte mari: a mântul dela moarte și alte calamități, a avea darul vindecării, a însănătoșării, a iertării de păcate și în urmă a te învrednici la moarte de apariția Freacuratei Maria! S'a mai auzit încă despre vre-o carte, să aibă atari „daruri“? Iată cu ce se poate întuneca mintea celor credincioși. Și ce ușor s'a făcut aceasta din partea seetei Bogomililor în veacurile de în-

tunerec pentru viața culturală a poporului român! Stai locului și cu mirare te cugești până unde poate merge și îndrăzneala, că și azi, în veacul luminii, un scriitor într'o voluminoasă scriere să ia apărarea acestei secte și să-i aducă elogii nemai pomenite — sectei, care a știut prosti atât de mult poporul nostru și îl prostește și astăzi prin scrierile sale. A admite că atari scrieri bogomilice „au deșteptat masa poporului la o conștiință de sine“, e ceva de necreznt (Isidor Ieșean, *Secta patarenă în Balcani și în Dacia Traiană*, p. 820).

Dar nu numai prostirea a fost scopul Bogomililor, prin aceste scrieri, ci și depărtarea poporului credincios de către păstorii lui sufletești. Ne admitând, ca și pocăiții de astăzi, nici o autoritate bisericească, și nu mai puțin supunere aceleia, Bogomilii își căutau mântuirea prin ei înșiși. Ca și pocăiții, cari numai la sf. Scriptură țin, așa ni-i închipuim și pe Bogomili, căutându-și credința și mântuirea în fantasticele lor scrieri. Acestea scrieri apoi le îmbiau de hrană sufletească poporului. Poporul nostru, credincios, în neștiința lui primă de bun orice i-se dă în materie de credință.

În ce privește „Visul“, acesta l-a visat („văzut“, după alte ediții) „durmind Preasfânta Fecioară în muntele Elionului, când a fost în cetatea Vitleemului“ (la Hașdeu și Șăineanu, găsim „muntele Maslinilor“). Maica sfântă visează patima, moartea, învierea și înălțarea la cer a Mântuitorului. Din vis trezită Preacurata de Fiul său iubit, căruia îi și spune visul. Isus întărește visul zicând: „adevărat vis ai visat (văzut). Și acestea toate eu voi să le pățimesc pentru neamul omenesc“. Continuă cu cuvintele, că „de va scrie cineva visul tău și-l va ține la sine și-l va purta și în casa sa îl va avea, de aceea casă dracul nu se va apropia și pe Duhul cel necurat îl va goni; îngerul Domnului va sta totdeauna lângă dânsul deadreapta. Arhanghelul Mihail va fi lângă dânsul, îndreptând calea lui ori încătrău va merge. La dreapta judecată va avea milă și la ieșirea sa din viață (în ceasul morții, v. Hașdeu) mă voi arăta acelui om (ed. Ciurcu) sau „ca om“ (ed. Todoran) împreună cu tine Maica mea, și îngerul meu va lua sufletul lui, ducându-l întru împărăția cerurilor“. În textul publicat de Hașdeu se amintește, că va apărea singură Preacurata.

Acesta este „Visul“ ștrașnic, visat de Preacurata, care, mult-puțin, e și un dialog între Isus și Maria. Cuprinsul, ca

atare, nu e ceva extraordinar. Tot ce a legat așa de mult atenția poporului asupra lui sunt „darurile“ și binefacerile înșirate în „precuvântare“ și în epilog. La acestea daruri ține atât de mult poporul și de aceea îl găsim pretutindeni. Deși de cele mai de multeori nu se cetește, „Visul“ își are locul său în sinul unei femei lângă inimă, la cureaua unui bărbat, sub perina unui bolnav, -- și lucră „din puterea sa“, vindicând, mântuind, iertând păcatele și ajutând la apariții de ale Domnului Nostru Isus Hristos și ale Preacuratei Fecioare. „Visul“ e o carte sfântă, un „talisman sfânt de noroc și fericire“.

În „Vis“ ne întâlnim și cu arhanghelul Mihail, ingerul favorit al Bogomililor. Acest arhanghel îl găsim în cele mai multe scrieri bogomilice. Astfel îl găsim și în „Călătoria Maicii Domnului la Iad“, în care ne apare ca conducătorul Preacuratei prin lăcașul principelui rău, a lui Satanail, „să vadă toate muncile“. Sub numirea de „fiu alui Dumnezeu“ el a luat și lupta contra principelui rău.

„Visul“ mai cuprinde și o mulțime de rugăciuni către Preasfânta Născătoare de Dumnezeu „foarte folositoare la toată amărăciunea și nevoia“, către „Dumnezeu Tatăl“ și către Domnul Nostru Isus Hristos. Conținutul acestor rugăciuni variază după diferitele ediții și e fără nici o măduvă, mai mult îngăimare de vorbe fără rost, -- rugăciuni făcute de un „smerit protosingel“, ca și Iustin Crivăț din sfânta Mitropolie (?), (ed. Zeidner). Prin ele se cere milă, iertare de păcate și se aduc laude vredniciilor Preacuratei. Cu acestea laude se împreună apoi blăstămuri, ca și cel din ed. Todoran, unde se zice: „blăstămat fie și de mii de ori pe oră vinovat tot cel ce ar zice că a cerut dela tine ceva cândva și nu l-ai ascultat“.

Făcându-se în „Vis“ amintire și de patimile Mântuitorului, aproape fiecare ediție are și „închinăciuni în onoarea patimilor Domnului“. Nu lipsește din ediții psalmul 50 și acea „Bucură-te“ adresat Preacuratei. Unele ediții cuprind frumoasele rugăciuni din Dupăcinariul mic.

Dupăce cunoaștem conținutul „Visului“, ne putem da seama și despre răutatea, ce cuprinde acest apocrif și despre mijloacele, cu cari s'ar putea delătura din sinul poporului. Căutând mai de aproape, răutatea ar fi în însămnătatea și puterea, ce i-se atribuie acestei cărțicele. De altfel nici rugăciunile, ce urmează „Visul“, nu sunt de folos. O nizuință în scoaterea acestor rugăciuni și înlocuirea cu altele mai folositoare o aflăm

în câteva ediții. Înlocuirea „Visului” cu alte rugăciuni numai cu greu se poate, căci ne izbim în față cu editorii, cari își văd câștigul periclitat.

Datorința păstorilor sufletești totuș este, ca să-l combatem din toată puterea, de pe amvon, dar mai ales prin foile scrise anume pentru popor, de cari avem la îndemână. Tipărirea de broșuri cu conținut religios-moral va ajuta încă foarte mult.

Să arătăm, că acest apocrif nu este de proveniență „popiască”, precum susține Hașdeu și să-l combatem nu pentru ca văzând într'ânsul un „concurrent puternic în câștigarea autorității asupra poporului”, după cum susține Dl Ieșeanu (Secta patărenă, p. 820), ci pentru binele sufletesc al poporului.

GAVRIL BICHIGEAN.

Insemnări.

Sinodul arhidiecezan, ținut în 11, 12 și 13 Iunie c. sub presiul pâr. vicar capitular *Dr. Vasile Suciu*, a decurs demn, observând părinții sinodali viu interes pentru multele cauze discutate temeinic și în libertatea încadrată numai în §-ii buneicuvinște și ai regulamentului pentru desbateri.

La sinod au luat parte toți membrii naturali și aleși, arătându-și bucuria și mulțumirea sinceră pentru numirea de metropolit a pâr. *Dr. V. Suciu*.

În sinod s'au luat hotărâri importante mai mult de ordin material și de drept public bisericesc, dintre cari unele își așteaptă executarea, altele vor fi trecute și prin sîta conciliului provincial și a conducerii statului. Între altele s'a hotărît: 1., egalizarea sumei cîvîncvenalelor preoților cu cvalificație necompletă cu a acelor cu cvalificație deplină; urcarea taxelor la fondul viduo-orfantal; ridicarea pensiunilor la 1000/0, cu 1 Ianuar 1920; încuviințarea de a-și putea vălora preoții anii petrecuți în alte slujbe ori în altă dieceză, plătînd taxele cu toate interesele pentru anii petrecuți aiurea; — 2., pe lângă susținerea independenței și a autonomiei bisericii, aranjarea dotației clerului din partea bisericii cu subvențiune dela stat — în așa fel, cît fiecărui preot i-se asigure locuința corespunzătoare dela parohie și o remunerație, care să corespundă salariului funcționarilor de

stat, cari au acelaş grad de cvalificaţie ca şi preoţii; menţinerea porţiunilor canonice şi respective întregirea aceloră până la 32 jug., menţinerea stolarelor (cari se pot urca acum cel puţin la triplul sumei de mai ainte), a lecticalului şi a zilelor de lucru; dotarea capelanilor după normele fixate pentru cei alaiţi preoţi; — remunerarea protopopilor cu o sumă anuală de 2400 lei; — aranjarea cursurilor cantorale cu o durată mai mare ca în trecut şi remunerarea cantorilor chiar şi cu ajutoare din budgetul statului; — 3., încercarea la locurile competente pentru confesionalizarea tuturor şcolilor, validitându-se caracterul confesional al majorităţii; catehizarea prin preoţii locali la toate şcolile; — sistemizarea de posturi stabile de cateheţi unde cere necesitatea (în oraşe); — reactivarea învăţătorilor pensionaţi capabili de muncă; — în caz de lipsă, aplicarea preoţilor de învăţători pe lângă salariul învăţătorului auxiliar; oficiul de învăţător poate fi împreunat cu cantoratul, dar venitele cantorale nu pot fi computate în salariul învăţătoresc; — înfiinţarea azilelor de copii, unde se poate, cu conducătoare cvalificate în Blaj; — salarizarea învăţătorilor cu ajutor dela stat; — 4., înfiinţarea alor două episcopii nouă; trecerea sub jurisdicţia metropolitului de Alba-Iulia a tuturor gr. cat. români din vechiul regat, din Basarabia şi din Bucovina; regularea alegerii de metropolit şi episcopi prin alegerea unei singure persoane; compunerea unui proiect de statut autonom pentru biserica noastră, fiind reprezentat în organismul autonom elementul preoţesc prin $\frac{2}{3}$ iar cel mirean prin $\frac{1}{3}$ din numărul membrilor; incheierea unui concordant între sf. Scaun apostolic şi între România întregită; înmulţirea stalelor canonice; instituirea de capelani şi cateheţi pe lângă protopopi; contopirea seminarelor existente într'un seminar central la scaunul metropolitan, îndatorându-se clerici a-şi câştiga şi diplomă de învăţători; înmulţirea şi dezvoltarea reuniunilor de pietate şi organizarea centrală a aceloră, apoi ţinerea exerciţiilor spirituale pentru preoţi în fiecare an aşa, că fiecare membru al clerului să participe cel puţin tot la 3 ani.

Când publicăm sumar hotăririle sinodului arhidiecezan, ne exprimăm dorinţa de ale vedea cât mai curund realizate spre binele tuturor.

Senior.

Rubrică Pastorală. ✕

Cuminecarea deasă. Cuminecarea, precum stim, este împărțirea cu preasfântul trup și preascumpul sânge al Domnului și Dumnezeuului Nostru Isus Hristos spre nutrirea noastră sufletească. „Cu privire la timpul cuminecării — zice Conciliul prov. I., — creștinii cei dintâiu se cuminecau la toată sf. liturghia (Act. apost. II. 42—46), însă, scăzând pietatea creștinilor de a se cumineca, biserica nu a lipsit a demânda sub păcat de moarte, ca fiecare creștin să se cuminece în tot anul cel puțin odată la sfintele Paști, primind după datina bisericii noastre sacramentul sub ambele specii. Sinodul improspetând acest precept, îndatorește pe parohi, să învețe credincioșii săi, ca și mai adese-ori să se apropie cu cuvenita devoțiune de masa Domnului, și adecă în toate sf. posturi prescrise de biserică și de câte-ori sunt în pericol de moarte să primească acest sf. sacrament (Conc. prov. I. titl. V. cap. IV).

Di Hristos ne-a demandat să ne cuminecăm (Ioan 6, 54) dară, că de câte ori să-o facem aceasta, a lăsat să dispună biserica. Biserica a statorit, că în zi ne putem cumineca numai odată, și că suntem datori să o facem aceasta cel puțin odată în an. Intre aceste limite nu a demâdat nimica, cum observă Noldin (Th. m. III. n. 163), dară în tot chipul arată, că ea dorește foarte mult, ca creștinii să se apropie des la s. Cuminecătură (Conc. Trid. sess. cap. 6).

Au fost însă și inimici ai cuminecării dese, anume Iansenistii. Ei pretindeau o puritate și sfințenie atât de mare, ca cineva să se poată cumineca des, în cât aproape fiecare creștin — urmând părerea Iansenistilor — se socotiă pe sine de nedemn a se apropia de masa Domnului. Rigorismul acesta cu dreptul l-a condamnat pontificele Alexandru VIII, osândind prop. 23, care sună: *Similiter arcendi a sacra communione, quibus non dum inest amor Dei purissimus et omnis mixtionis expers*. Doară sacramentele sunt instituite pentru oameni, și în consecință primirea lor nu poate fi condiționată de ceea ce trece peste puterile omenești. Inocențiu XI. în decretul „Cum ad aures“ dto 12 Februar 1679, dispune episcopilor să vegheze, că păstorii sufletești să nu înstrăineze cumva pe cineva dela cuminecarea deasă, ori chiar zilnică. Biserica noastră în fiecare liturghie ne invită la s. Cuminecătură, zicân-

du-ne: „*Cu frica lui Dumnezeu, cu credință și cu iubire să vă apropiați*“. Prin urmare ea dorește, să ne cuminecăm des, chiar zilnic.

Cuminecarea deasă o poartă și binele nostru. Ea ne unește mai strins cu Domnul Hristos, ne înmulțește grația sfințitoare, ne liberează de păcatele veniale, stăpără mișcările concupiscinței, ne întărește contra ispitelor, ne ajută la deprinderea virtuților și înaintarea în perfecțiunea morală, pe lângă aceea edifică pe deaproapele și produce și alte efecte salutare. În deosebi cuminecarea nutrește în suflet focul iubirei față de Dumnezeu și groaza de păcate.

Cu mângâiere constatăm, că obiceiul de a se cumineca mai des, azi nu e restrins la Seminărele teologice, ci se lățește din zi în zi și la popor, mai ales prin reuniunile bine conduse. —

Pentru cuminecarea deasă, sub care teologii înțeleg cuminecarea mai de multe-ori pe săptămână (Noldin l. c.), și cea-cotidiană, credincioșii sunt îndrumați să ceară sfatul confesarilor.

În sfătuirea cuiva să se cuminece des, preotul să aibă în vedere două lucruri: reverența detorită unui misteriu atât de mare și binele sufletesc al penitentului, ca pe ambele deodată să le promoveze. În scopul acesta teologii recomandă procedura următoare:

1. Cuminecarea în fiecare lună nu e a se denega nimănu, ci e a se recomanda tuturor acelor, cari se află în statul darului sfințitor. Deci, ceice sunt vrednici de absoluțiunea sacramentală în fiecare lună, pot să se și cuminece în fiecare lună.

2. Cuminecarea săptămânală asemenea e de a se sfătui. Dispozițiunea sufletească de recomandat este: scutirea habituală de păcate grele, ce invoalve în sine și nisuința de a încunjura păcatele ușoare, întru cât ele duc la cele mortale; nisuința spre o perfecțiune mai înaltă nu se recere. Cuminecarea aceasta e cel mai eficace preservativ contra păcatelor de moarte.

3. Dacă observă confesarul, că cutare penitent prin cuminecarea săptămânală progresează treptat în reverența față de sf. sacrament și în virtute, mai ales în iubirea față de Dumnezeu și deaproapele, să-l sfătuiască la cuminecarea mai deasă. —

4. Cuminecarea în fiecare zi se sfătuește aceloră, cari sunt scutiți și de afectul spre păcatele veniale deliberate; apoi au nisuița serioasă de a progresa în virtuți și în perfecțiunea morală. Cu cât e mai mare frecvența cuminecării, cu atât are să fie mai perfectă și dispoziția lor sufletească; aceasta însă nu eschide căderea lor une-ori în păcat venial chiar și deliberat, provenitoare din fragilitate, de care însă curând le pare rău. (Noldin l. c. n. 164).

Cu privire la cuminecarea deasă, ne servește, ca normă sigură decretul S. C. C. din 16 Dec. 1905, care dispune următoarele:

1. „Cuminecarea deasă și cotidiană, ca preadorită adevădă din partea Domnului Hristos și a bisericii catolice, să fie deschisă tuturor creștinilor de ori ce tagmă și condițiune, așa ca nimene, fiind în statul grației și apropiindu-se la sf. masă cu gând curat, să nu poată fi oprit dela ea.

2. „Gândul curat, stă în aceea, că cel ce se apropie la sfânta masă, să nu fie condus de obicei, de vanitate ori de considerațiuni omenești, ci să voiască a face destul voiei lui Dumnezeu, a i-se lega mai strâns prin iubire, și a veni în ajutorul slăbiciunilor și scăderilor sale prin acel medicament dumnezeesc“.

3. „Deși ar fi foarte de folos, ca cei ce se împărtășesc de cuminecarea deasă și cotidiană să fie liberi de păcate veniale, cel puțin deplin deliberate, cu toate acestea e de ajuns să fie fără vină mortală, cu propusul de a nu mai păcătui în venitoi“. De aici se vede, că s. Congregațiune și la cuminecarea deasă și cotidiană nu poștește, decât ca cineva să se afle în statul darului sfințitor. Ca sacramentul să-l primească însă cu mai mare fruct, poștește dela fiécine să se prepare după puterile și condiția sa spre demna primire a preasfintei Euharistie.

Prepararea sau dispozițiunea la s. Cuminecătură, precum știm, este duplă: sufletească și trupească. De dispozițiunea sufletească se ține statul grației sfințitoare; de unde cel ce se simte întinat cu păcat greu, este detor să se mărturisească; contrițiunea perfectă, afară de cazul necesității, nu e de ajuns. Credincioșii noștri au datina laudabilă de a se mărturisi înainte de sf. Cuminecare. Oare obligătoare este mărturisirea și afară de cazul, când se simte omul vinovat de păcat greu? Răspundem: nu. De unde nu sunt detor să mă mărturisesc, când

dubitez despre greutatea cutărui păcat, fiindcă materia necesară a mărturisirii sunt numai păcatele mortale certe (S. Alphonso, Theologia mor. VI, n. 473), asemenea nu împiedecă dela demna cuminecare nici constiință, că mă apasă un păcat greu, pe care fără vina mea nu l-am putut mărturisi, pentrucă în cazul acesta mărturisirea are întregitatea formală, și acel păcat, deși indirecte, mi s'a iertat prin absoluțiunea sacramentală împreună cu celelalte păcate, pe cari le-am mărturisit. Dacă însă fără greutate pot mărturisi acel păcat, este de dorit să-l mărturisesc înainte de a mă apropia de sf. masă. (cfr. Balerini—Palmieri, Opus Theologicum morale, ed. III. vol. IV. n. 912). Conferind sf. Cuminecătură grația sanctificantă „ex opere operato” celui ce nu pune piedecă, nu opresc dela cuminecare nici păcatele veniale trecute și nici acele, cari s'ar comite în decursul cuminecării, deoarece păcatul venial poate coesistă cu grația sfințitoare în acelaș suflet. Cu atât mai puțin împiedecă dela sf. Cuminecătură imperfecțiunile, cum sunt distracțiunea involuntară etc.

La cuminecare nu se recere alta decât statul grației și intențiune curată (recta mens). Cu toate acestea, considerând, că cuminecarea deasă ori chiar cotidiană este, în sine privită, mai perfectă decât cuminecarea rară, confesarul să învețe pe penitenții pii, cari se cuminecă des, ca să-și dea silința a se reține și dela păcate veniale deliberate și a se perfecționa în ceea ce privește vieța lor morală. Cu cât cineva e mai bine pregătit, cu atât dovedește mai mare reverență față de sf. Euharistie și cu atât se împărtășește de mai multă grație, cuminecându-se. Celor, cari nu progresaază în perfecțiunea vieței spirituale, confesarul le poate sfătui, ca uneori să amâne cuminecarea, ca prin aceasta să se deștepte în sufletul lor mai mare dor de a primi preasfântul sacrament și de odată să li-se dea ocaziune să conceapă propusul firm de a înainta din zi în zi în perfecțiunea morală.

Genicot recomandă confesarului următoarele: „Să fie atent confesarul, că oare (penitenții) se conduc de simțul sincer al evlaviei și de dorul perfecțiunii spirituale, mai ales femei, cari ar voi să se cuminece des ori zilnic? Experiența constată, că ele une-ori sunt conduse mai vârtos de o oare care emulațiune deșartă ori de dorul plăcerii sensibile, ce o experiază în cuminecare, decât de pietatea solidă. La aceasta să grijască mai ales, când vieța ceealaltă a lor nu consună cu atare devoțiune, când adevăratele pseudo-devote cerce-

tează teatrele și jocurile fără adevărată necesitate, își petrec vremea cu cărți periculoase ori cel puțin cu fleacuri, prea mult dau frâu la vițiile limbei etc." Pe atari persoane să le învețe confesarul mai în detaliu despre recerințele adevăratei pietăți creștinești.

Dispozițiunea corporală la sf. Cuminecătură se reduce la aceste trei: îmbrăcăminte cuvenincioasă; curețenia trupească și ajunul natural. De unde nu se cuvine, ca cine să se apropie la sf. altar cu veșminte murdare, ori altcum indecente, cât să provoace scandalizarea credincioșilor. Maculele corporale, în sine nu ating curățania sufletului și așa ele, întru cât nu ar vătămă decența, nu împiedecă dela sf. cuminecare. Așa curgerea de sânge, curățirea femii după naștere și alte mizerii de natura aceasta, precum nici uzul matrimonialului nu împiedecă dela primirea preasfintei Euharistie. Dacă însă ele ar provoca perturbarea sufletului și ar împiedeca devoțiunea, este consult, de cumva se poate ușor, să se amâne cuminecarea. (cfr. S. Alphonso, Th. m. VI. n. 272 și 273; Noldin, o. c. n. 148 și 149). Cele două recerințe atinse mai sus sunt de drept natural, iară ajunul natural îl prescrie biserica sub păcat greu. Numai cazuri esecțiionale excuză dela observarea ajunului natural, cum ar fi morbul greu împreunat cu pericolul morții (S. Alphonso l. c. n. 284 și 285).

Preste tot în privința corporală ușor se poate dispune ori cine la deasă și demnă primire a sfintei Cuminecături.

Deasă cuminecare aduce cu sine mai deasă celebrare a sfintei liturghii și la sate, apoi deasă ascultare a mărturisirilor sacramentale. Ele înmulțesc lucrul preotului, ce e drept, dară îi procură și multă mângăiere sufletească; conlucrând el la edificarea morală a altora, promovează și propria perfecțiune morală. Considerând spiritul timpului modern și principiile, nu chiar corecte, de cari e condusă mulțimea, avem să dezvoltăm în mijlocul poporului o activitate pastorală cu mult mai intensivă decât în trecut. Dacă ne va succede, ca prin zelul apostolic împreunat cu prudența pastorală, să promovăm deasa și demna primire a sfintelor sacramente, să fim convinși, că am făcut cele mai bune servicii nu numai sufletelor respective, ci și bisericii și culturii morale preste tot. Să alergăm cât mai des la masa Domnului, ca, întăriți sufletește să învingem multe ispite, la cari suntem zilnic expuși și să înaintăm din zi în zi în virtute și în perfecțiunea vieței morale.

Dr. ISIDOR MARCU.

CRONICĂ.

Sfântul Părinte și Belgia. Cardinalul Mercier a dat o circulară. — În care vorbește de purtarea Sfântului Scaun în decursul războiului față de Belgia și din care se vede, că episcopatul belgian a fost foarte îndestulit cu atitudinea, ce a luat-o Sfântul Părinte față de țara aceasta așa de încercată. Cardinalul zice: Tăcerea Papei în fața conflictelor iscate între episcopatul belgian și puterea ocupantă a avut pentru noi valoarea unei aprobări, care a ținut 50 de luni. Sfântul Părinte nici când nu ne-a cenzurat și nu ne-a blamat scrisul și conduita, și nu ne-a cerut nici odată să ne schimbăm atitudinea. Instrucțiunile, date de noi referitor la amenințările bolșevice ale inamicului au fost comunicate Pontificelui, care, departe de a ne desaproba, nu a încetat să ne înconjoare cu părinteasca sa grije.

Credincios înaltei sale misiuni, Papa a păstrat rezervă ce i-o dicta simțul dreptății și al prudenței.

Preafericitul Părinte a amintit lumii prescripțiunile infranșibile ale dreptății călcate în picioare și a atras atenția beligeranților asupra sentimentelor de umanitarism. Ar fi putut pronunța o sentință definitivă fără să fi ascultat, în contradictoriu, pe cei interesați? Era necesar, ca din predilecțiune față de Polonezi, Galițieni și Belgieni să se pronunțe?

Sfântul Părinte a reprobato în chip solemn războiul german. Era lucru înțelept să condamne în bloc pe toți combatanții angajați? Cine ar fi îndrăznit să iea asuprași imensa responsabilitate a răsturnărilor de conștiințe, ce ar fi rezultat din aceasta?

La o scrisoare a corului episcopesc belgian, Papa a răspuns: »Noi n'am încetat nici când a face tot ce am putut, ca să se restituie scumpei voastre națiuni independența deplină politică, militară și economică și să vi-se repare toate daunele avute. Am conștiința pe deplin liniștită, că am făcut pentru Belgia și pentru poporul ei tot ce-mi era în putință«.

Faptul, că un om de talia Cardinalului Mercier, care va rămânea unul din cei mai mari oameni ai zilelor noastre, apreciază astfel activitatea Sfântului Părinte, va astupa gura oamenilor de bună credință, cari afirmau, că Papa nu și-a făcut datoria față de mult încercata națiune belgiană. Iar celor trufași, cari și cu Dumnezeu sunt în ceartă, nimeni nu le va putea da dovezi, căci în inima lor nu intră decât ceea ce-i umflă. (ib.)

Fără alcool... Pretutindeni se spune, că cea mai mare plagă ce bântuie poporul nostru e alcoolul și să stărie mai ales cu vorba mult — poate chiar prea mult — pentru combaterea lui. Când e vorbă însă de fapte e mai greu, atunci aflăm sute de motive de-a încurca lucru și a-l amâna, sau a îi ne pune chiar fațiș împotriva.

Poate chiar pentrucă e așa de mare pacostea și primejdia alcoolului pentru *neamul* nostru — anume n'am zis *poporul* nostru, — ca să nu să înțeleagă și aici, că e vorbă exclusiv de opincari — de aceea e așa de grea și lupta ce trebuie purtată împotriva lui. Și mai de mirat este, că lupta aceasta e cu mult mai grea între inteligenți ca între popor.

Convingerea aceasta — câștigată în stăruința pentru ștergerea alcoolului dela prelegerile populare — mi s'a întărit și mai mult cu ocazia unui sinod protopopesc. (E fără însemnătate din ce tract). Se tracta anume apelul »Ligei de temperanță a clericilor din Seminarul Buncivestiri«. Și să fi auzit vorbe și să fi văzut însuflețire, î-ți veniă să crezi, că de-acum e pus sub opincă berbantul cel de vinars. O hotărîre strajnică și e mântuit de acum poporul.

Era și stilizată hotărîrea primită cu unanimitate, când cineva dorește, ca la hotărîre să se adaugă: »iar ca început faptic a acestei hotărîri sinodul decide, că la prânzul ce să va lua azi, și de-acum la toate sinoadele, va lipsi ori-ce beutură alcoolică«.

A urmat apoi pe cum urmează: — »Apelul ligei amintite nu tinde spre abstenență, deci — nu vom fi noi mai catolici ca Papa — nu vom propovădui abstenență, ci numai temperanță.

— »Apelul ligei are de țintă ștergerea abuzului cu alcoolul din mijlocul poporului, nu dintre preoțime.

— »Ne întărim odată în an și nici atunci să nu luăm un păhar de vin împreună. Aschetism.

— »Nici vlădica nu mă oprește să iau în decursul mesei un păhar de vin. Și în Blaj toți beau.

— »Prânzul e deja comandat și s'ar supăra birtașul, dacă nu i-am bea vinul.

— »Dacă ași știi, că, nebând eu la prânz un păhar de vin, aduc servicii cauzei, aș face-o bucuros, dar așa n'are nici un înțeles. De ce să mă lipsesc de-o plăcere nevinovată.

Zădarnică a fost motivarea, că a nu bea odată când ești întrunit, ca corporațiune încă nu-i abstenență, zădarnică moti-

varea, că apelul din chestie e pornit dela oameni, cari înainte de vorbe au plecat cu fapte și că apelul nici decum nu are în vedere numai poporul, ci în rândul prim preoțimea, căci îndată es enunță, că adausul făcut la propunerea primită nu să ține de obiect și es oprește ori-ce vorbă în chestie; admitînd să se vorbească despre ea numai la eventuale propuneri, unde adausul la propunere a avut aceeași soarte.

În toate acestea ieșiri eu nu văd nici o patimă și nici o răutate, decât firea omului — cea vecinic omenească — de a nu se lăsa stînginit în obiceiurile sale mărunte, nici chiar atunci când e vorbă de chestii așa de însemnate, cum e și combaterea alcoolului. — De ce să sacrific eu un păhar de vin, când prin el nici mie, nici nimănui nu-i fac nici o stricăciune?

— Bine frate, dar dacă cu fapta nu faci nici atîta, nu te lipsești nici de-o plăcere așa mărunță, poți asuda predicînd și luînd hotărîri cît de salutare, că totuși n'ai făcut nimic, n'ai șters vorba poporului: »fă ce zice popa, dar nu face ce face el«.

Am văzut cu aceș prilej mai mult ca ori când, cît e de grea aceasta problemă, cum ea are contrari — din ușurință, nu din răutate — chiar în acei, cari ar trebui să-i fie apostoli. Ce luptă stăruitoare trebuie nutrită pentru mîntuirea acestei probleme, dacă-i vorbă să mîntuim poporul! (am.)

*

Înapoi, la vremile patriarhale! Scumpetea extraordinară din toate părțile dă mult de gîndit oamenilor, cari trăiesc numai din parale. Preoții, cari n'au gospodărie, o simt astăzi mai mult ca ori care altul, căci, dacă învîrtelile sunt lucruri rușinoase pentru toată lumea, bietul ce preot, în urma situației lui, nici de comerț cinstit nu se poate apuca. La preoții săi se gîndește episcopul de Dijon (Franța), când reamintește credincioșilor datoria de a întreține pe ministrii cultului, socotind Dumnezeu ca lui dăruit și cel mai mic ajutor dat preotului. Hristos, când era cu apostolii, nu avea nevoie de multe parale, toți banii colegiului apostolic îi avea Iuda, într'o pungă, pe care, pentrucă nu era prea încărcată, o purta totdeauna cu sine. Se îngrijiau credincioșii din toate părțile să întrețină pe apostoli cu daruri în natură. Episcopul dorește să se întoarcă oamenii la vechiurile obiceiuri, dînd preoților, în loc de bani, grâu, porumb, lapte, brînză, unt, ouă, legume, poame, vin, cum și alte lucruri, de cari el are nevoie pentru casă. Acestea sunt pentru oameni mai puțin costisitoare, ca

banii (în Franța, mult mai bogată fiind chiar țărănimea, totuși nu s'au făcut atâtea bogății în vremea războiului ca la noi, căci lucrurile nu sunt așa de scumpe), iar preoților li-se face cel mai mare bine.

Să nu uităm, că acestea tacse în natură, doar e vorba de onorarele obișnuite pentru slujbe, se cer pentru o preoțime celibatară! Cu cât mai de folos ar fi ele pentru un preot cu familie grea. — Episcopul nu prevede un aranjament pentru timpuri mai lungi, ci se gândește numai la ziua de astăzi. Nu prescrie nici un normativ, dă numai idei, foarte salutari. (Ib.)

*

Sfat pentru uniformizarea învățământului. În jumătatea primă a lunii Aprilie c. cei mai de frunte reprezentanți ai școlii au ținut, la București, sfat privitor la felul cum are să se facă învățământul în toate școlile din România mare. Nu ne îndoim, că bărbații noștri de școală vor căuta și vor accepta planul, în cadrele căruia se va armoniza mai frumos învățământul material cu cel formal, înmagazinând elevii nu numai cunoștințe, ci deodată nobilitându-și și inimile.

Informațiuni scurte.

Nonagenarul preot Maxim Hulea a trecut la eternitate în 8 Maiu c., după ce în 27 Februarie a. c. a împlinit 91 ani. Reposatul a fost singurul care, luptând vitejește ca tribun în lagărul lui Axente Severu la Blaj, apoi până sus la Fântânele, a văzut, și în viața aceasta, împlinit visul înflăcăraților luptători dela 1848. Ani 51 a servit la altarul Domnului ca preot în Armeni și în Cisteiul român. De mai mulți ani a trecut la penzie, dorind, să-și vadă neamul fericit și să poată zice cu dreptul Simeon: »Acum slobozește pe servul tău, Stăpâne, după cuvântul tău în pace, că văzură ochii mei mântuirea ta, care ai gătit înaintea tuturor limbilor«. — Dumnezeu i-a împlinit dorința.

A repausat în 5 Iunie c. octogenarul **Ioan Miclea**, preot def., care a păstorit cu zel 47 ani în comuna Boz (trač. Sebeșului).

La 22 Iunie c. a încetat din viață păr. **Grațian Carpați**, O. M. C., paroh în Săbăoani (Moldova). În 1894 a trecut din Ungaria în vechiul regat, păstorind în mai multe locuri cu mare zăl și însuflețire de apostol. A înființat revista »Viața« cu frumosul program: »Vom căuta din răputeri, ca poporul nostru să aibă o viață sufletească cât se poate mai nobilă și mai sfântă și-o viață pământească cât se poate mai fericită«. — A fost un propagator al reuniunilor pii. Moartea lui e o mare pierdere pentru eparhia de Iași. R. I. P.

Extras din ordonanța Nr. 21 și 25 (modificată).

1. Vor fi considerați ca infractori:

a) Acei cari fără rea credință prin localuri publice, gări, trepuri, pe străzi, etc., vor comunica, colporta, comenta, în orice chip, știri fie adevărate, fie imaginare, sau păreri relative la operațiunile de războiu, situația și dislocarea trupelor, dispozițiunile autorităților militare, sau orice chestiune privitoare la armata română.

2. Această infracțiune se va judeca și condamna de pretori în prima și ultima instanță, cu închisoare până la un an și cu amendă până la 2000 Lei.

Când faptele de mai sus se vor fi săvârșit în scopul de a spiona, sau trada, se aplică pedepsele prevăzute de legile penale în vigoare în timp de războiu.

Cărți intrate la redacție.

Mariu Theodorian-Carada, În cumpănă. București, 1919. Prețul 5 lei.

Lady Caithness — I. Buzoiann, Adevărații israeliți. București, 1919. Prețul 2 lei.

Corneliu Moldovanu, Fluturii, comedie în viersuri. București. Prețul 1 leu.

TELEFON.

Manuscrisele nu se înapoiază.

Tuturor P. T. Abonași. Rugăm insistent pe toți, cari datoresc cu plata abonamentului pentru aceasta revistă se binevoiască a ne trimite pe orice cale competențele, la caz contrar vom fi siliți să punem cruce la unica și singura foaie cu caracter gr.-catolic. Lucrăm în cinste, dar nu suntem în situația de a achita din al nostru cheltuelile, cari se urcă încontinuu. Imprimarea nrului trecut p. e. a fost 1919 cor., fără alte cheltuieli de administrație.

G. Lugoș. Regretăm, că despre sinodul diecezan ținut la Lugoș în Maiu a. c. nu ni-s'a trimis nici un raport.

Număr cenzurat de *Leon Maior*

Pentru redacție răspunde: Dr. Ioan Coltor.

Proprietar-editor: Membrii redacției.

Blaj. Tipografia Seminarului teologic greco-catolic.

Posta Administrațiunii.

P. Cluj. Am primit cu căldă mulțămită plata abonamentului, ce a-ți binevoit a o incasa dela Sf. Lor: Ioan Belciug (Prislop), Ioan Bulbuc (Mimtiul rom.) și Aurel Șorobetea (Sângeorgiu).

B. Maier. Plata abonamentului, de care amintiți mai recent, am primit-o.

A apărut:

Teologia morală

Volumul I.

de

Dr. Alexandru Nicolescu,
canonic mitropolitan.

Lucrarea aceasta, care cuprinde etica generală și o parte (despre virtuțile teologice) a eticei creștine speciale, umple o lacună de mult simțită a literaturii noastre teologice. Deși e lucrată ca manual pentru seminăriile noastre teologice, cartea pâr. Dr. Nicolescu va putea face cele-mai bune servicii și preoțimii noastre din cura animarum, fiindcă în cele peste 500 de pagini chestiile se ating destul de pe larg și cu un aparat științific ce stă la înălțimea vremilor de astăzi. — Mult poate folosi și intelectualilor noștri mireni, cari doresc o apropiată fundare a vieții lor religioase morale. □

Se poate avea dela Librăria seminarială din Blaj pentru prețul de 10'50 C.